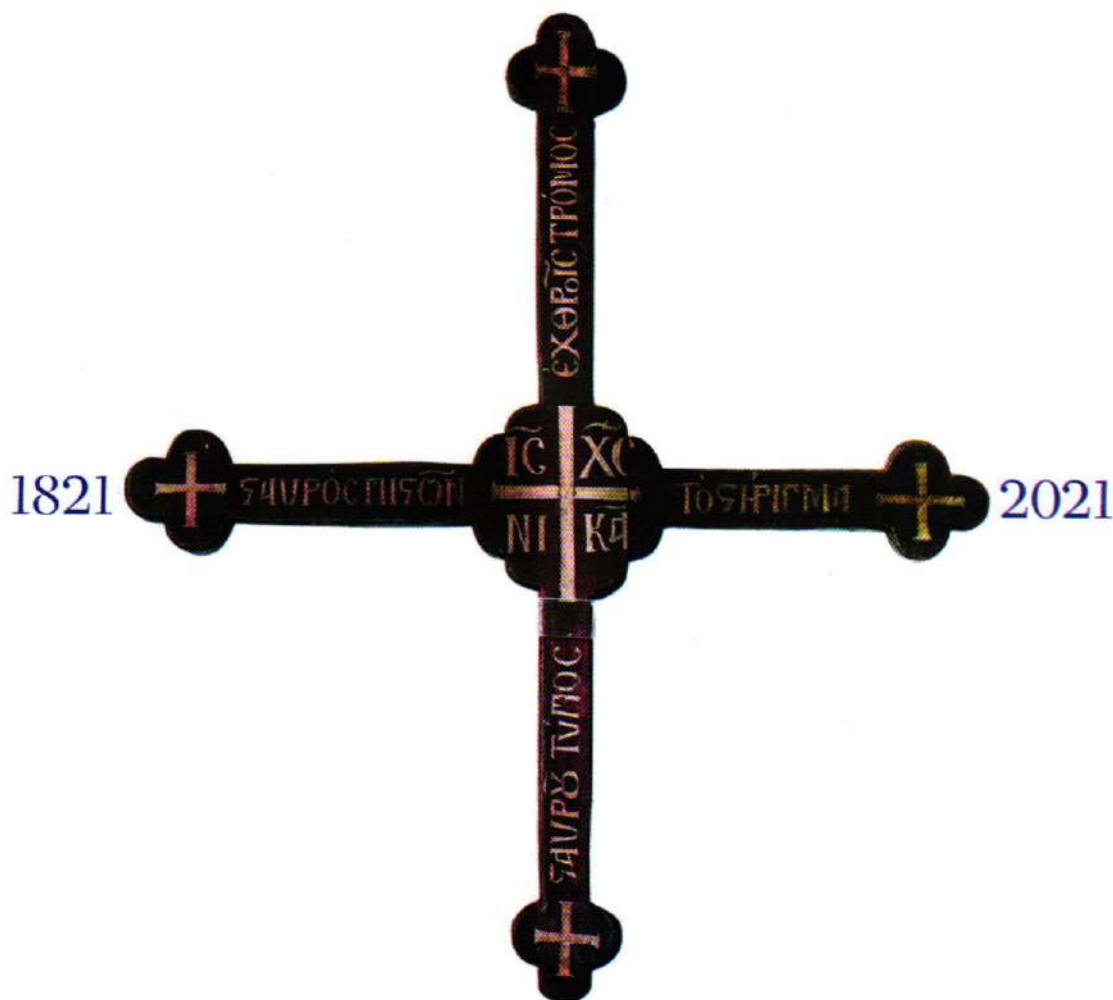

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

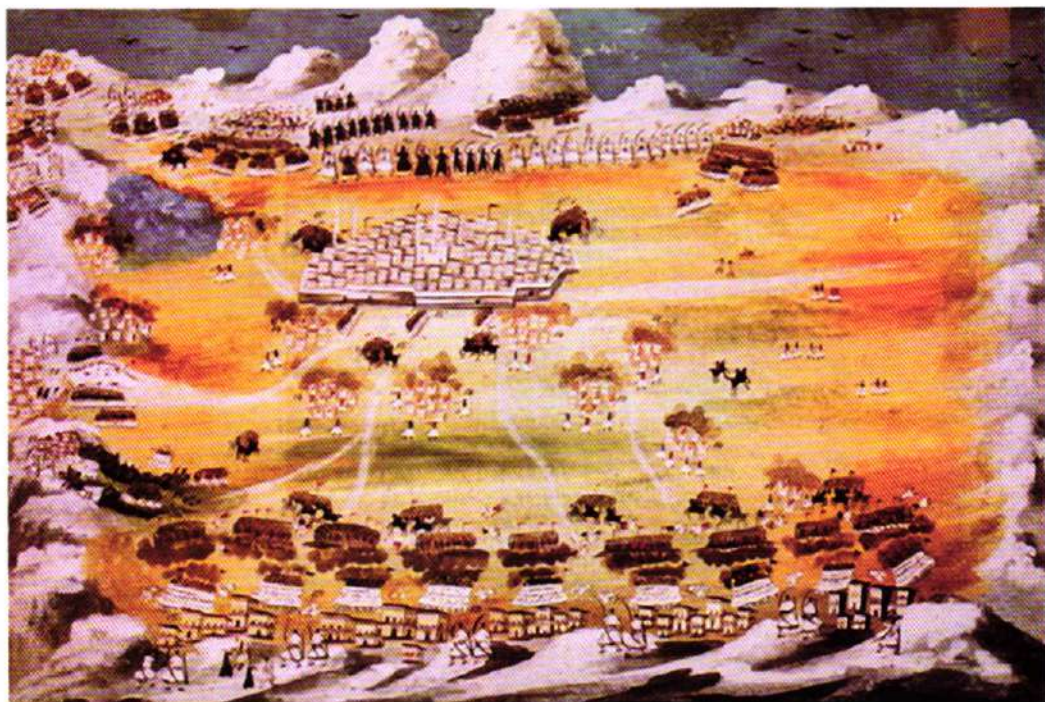
«Σταυρός, πιστῶν τό στήριγμα»
Ὁ Σταυρός τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη

Τεύχος 60Α ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΦΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ
ΧΙΟΣ

Ἡ ἄλωσις τῆς Τριπολιτσᾶς (23.9.1821).

Τό σῆμα τῶν ἐκδηλώσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
διὰ τὰ 200 ἔτη ἀπό τό 1821.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις : Ιωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Αθήναι
Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

ΠΡΩΤ. 1076

ΑΡΙΘ.

ΛΘΗΝΗΣΙ ΤΗ. 15^η Ιουλίου 2021

ΔΙΕΚΠ. 1385

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3046

Πρὸς
τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Εἰς τὰς Ἐδρας αὐτῶν

Θέμα: «Κατάταξις ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλτοις τῶν, μετὰ τοῦ Ἁγίου Ἐθνοῖερομάρτυρος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ἑπτὰ συλληφθέντων καὶ ἀπαγχονισθέντων Τερομαρτύρων Ἀρχιερέων»

Αποφάσει τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ληφθεῖση ἐν τῇ Συνεδρία Αὐτῆς τῆς 13^{ης} τρέχοντος μηνὸς Ἰουλίου ἐ.ἐ., κοινοποιoῦμεν ὑμῖν ταῦτάριθμον καὶ ταὐτόχρονον Πρᾶξιν τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, δι' ἧς ἀναγγέλλεται ὑμῖν, τῷ Ἱερῷ Κλήρῳ καὶ παντὶ τῷ Χριστεπωνύμῳ Πληρώματι, ἡ Κατάταξις ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλτοις τῶν, μετὰ τοῦ Ἁγίου Ἐθνοῖερομάρτυρος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ἑπτὰ συλληφθέντων καὶ ἀπαγχονισθέντων Τερομαρτύρων Ἀρχιερέων, ἧτοι τῶν Εὐγενίου (Καραβία), Μητροπολίτου Ἀγχιάλου, Ἰωαννικίου, Μητροπολίτου Τυρνόβου, Δωροθέου (Πρωίου), Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, Ἰωσήφ (Ἀντωνοπούλου), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, Γρηγορίου,

Μητροπολίτου Δέρκων, Διονυσίου (Καλλιάρχου), Μητροπολίτου
Εφέσου και Αθανασίου, Μητροπολίτου Νικομηδείας.

Ἐπί δέ τούτοις, κατασπαζόμεθα τήν ὑμετέραν Σεβασμιό-
τητα ἐν Κυρίῳ καί διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

† Ὁ Ἀθηνῶν **ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ**, Πρόεδρος
† Ὁ Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καί Πλωμαρίου Ἰάκωβος
† Ὁ Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καί Πολυκάστρου Δημήτριος
† Ὁ Βεροίας, Ναούσης καί Καμπανίας Παντελεήμων
† Ὁ Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καί Σουφλίου Δαμασκηνός
† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσης Ἀνδρέας
† Ὁ Εἰάνθης καί Περιθεωρίου Παντελεήμων
† Ὁ Ἄρτης Καλλίνικος
† Ὁ Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετρουπόλεως Ἀθηναγόρας
† Ὁ Ζακύνθου Διονύσιος
† Ὁ Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καί Ὠρωποῦ Κύριλλος
† Ὁ Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καί Χαλκηδόνος
Γαβριήλ
† Ὁ Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καί Βάρης
Ἀντώνιος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Ὠρεῶν Φιλόθεος

Κοινοποιήσις:

1. Ἀρχιεπισκοπικὴν Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου
Εἰς Κωνσταντινούπολιν
2. Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν Δογματικῶν

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις: Ἰωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Ἀθήναι
Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

ΠΡΩΤ. 1076

ΑΡΙΘ.

ΛΑΘΗΝΣΙ ΤΗ. 15^η Ἰουλίου 2021

ΔΙΕΚΠ. 1385

Π Ρ Α Ξ Ι Σ

Θέμα: «Κατάταξις ἐν ταῖς Ἀγιολογικαῖς Δέλλοις τῶν, μετὰ τοῦ Ἁγίου Ἐθνοῖερομάρτυρος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ἐπτὰ συλληφθέντων καὶ ἀπαγχονισθέντων Ἱεροματύρων Ἀρχιερέων»

Τοὺς ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ κατορθώμασιν ἀρετῆς καὶ μαρτυρικῷ θανάτῳ τελειωθέντας εὐλαβεῖσθαι καὶ τιμᾶν, ἐτησίοις τε τελεταῖς καὶ ἐγκωμίοις γεραίρειν ὄσιον καὶ τῷ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον πέφυκεν, ἐπειδὴ ἡ τούτων μνήμη πρόξενος τυγχάνει ὠφελείας ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς τοῦ Χριστωνύμου Λαοῦ.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοιοῦτοι τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν ἀνεδείχθησαν καὶ οἱ ἐν ἔτει 1821 ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὴν ἀμώμητον ἡμῶν Ὁρθόδοξον Πίστιν μαρτυρήσαντες Ἐπίσκοποι Εὐγένιος (Καραβίας), Μητροπολίτης Ἀγχιάλου, Ἰωαννίκιος, Μητροπολίτης Τυρνόβου, Δωρόθεος (Πρώιος), Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, Ἰωσήφ (Ἄντωνόπουλος), Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, Γρηγόριος, Μητροπολίτης Δέρκων, Διονύσιος (Καλλιάρχης), Μητροπολίτης Ἐφέσου καὶ Ἀθανάσιος, Μητροπολίτης Νικομηδείας, ζήσαντες εἰς χρόνους δυσχερεῖς, πιστῶς δὲ καὶ θεαρέστως τὸν ἐπίγειον διανύσαντες

δόλιχον, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, συνελθοῦσα εἰς τακτικὴν Συνεδρίαν τῇ 13^ῃ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 2021, πρὸς τὴν θεάρεστον πολιτείαν καὶ τὸ μαρτύριον τούτων ἀπιδούσα, λαβοῦσα δ' ἅμα ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ διαλαμβανόμενα ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 478/23.6.2021 Γνωμοδοτήσει τῆς ἐπὶ τῶν Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἔγνω, συνωδὰ τῷ κοινῷ τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔθει καὶ τῇ παραδόσει κατακολουθοῦσα, τὴν ἐποφειλομένην τοῖς ἐν Θεῷ τελειωθείσι καὶ μαρτυρήσασιν ἐν ἔτει 1821, ὡς προεῖρηται, Ἱεράρχαις τὴν τοῖς Ἁγίοις προσήκουσαν ἀπονεῖμαι τιμὴν.

Διὸ καὶ θεσπίζομεν Συνοδικῶς καὶ διοριζόμεθα καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι διακελευόμεθα ὅπως, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, οἱ ἐν λόγῳ Ἱερομάρτυρες συναριθμῶνται τοῖς ἀπ' αἰῶνος Ἁγίοις καὶ Μάρτυσι τῆς Ἐκκλησίας, ἱεροτελεστίας τιμώμενοι καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενοι κατ' ἔτος, τῆς μνήμης αὐτῶν τιμωμένης κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρικοῦ ἀπαγχονισμοῦ των, ἧτοι τῶν μὲν Εὐγενίου Ἀγχιάλου, Ἀθανασίου Νικομηδείας καὶ Διονυσίου Ἐφέσου τὴν 10^{ῃν} Ἀπριλίου, τῶν δὲ Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης, Δωροθέου Ἀδριανουπόλεως, Γρηγορίου Δέρκων καὶ Ἰωαννικίου Τυρνόβου τὴν 3^{ῃν} Ἰουνίου, καὶ εἰς κοινὸν ἑορτασμὸν ἀπάντων τούτων καὶ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε' Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τῷ Σαββάτῳ τῆς Διακαινησίμου Ἑβδομάδος.

Ὅθεν, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν δοξολογίᾳ πολλῇ πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἀναγγέλλει παντὶ τῷ εὐσεβεῖ Ἱερῷ Κλήρῳ καὶ τῷ Χριστεπωνύμῳ Λαῷ Αὐτῆς τὴν τοιαύτην συναρίθμησιν εἰς τὴν χορείαν τῶν

Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας τῶν, ἐν ἔτει 1821 καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετὰ τοῦ Ἁγίου Ἐθνοῖερομάρτυρος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ἑπτὰ συλληφθέντων καὶ ἀπαγχονισθέντων Ἱερομαρτύρων, Εὐγενίου, Μητροπολίτου Ἀγχιάλου, Ἰωαννικίου, Μητροπολίτου Τυρνόβου, Δωροθέου, Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, Ἰωσήφ, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, Γρηγορίου, Μητροπολίτου Δέρκων, Διονυσίου, Μητροπολίτου Ἐφέσου καὶ Ἀθανασίου, Μητροπολίτου Νικομηδείας, προτρέπεται δὲ τοὺς πιστοὺς, ἵνα κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς μνήμης αὐτῶν κατακλύζωσι τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς, ἀναπέμποντες δεήσεις πρὸς τὸν Ὑψιστον, ἐπικαλούμενοι δ' ἅμα τὴν πρεσβείαν αὐτῶν πρὸς ἀγιασμόν ψυχῆς τε καὶ σώματος.

- † Ὁ Ἀθηνῶν **ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ**, Πρόεδρος
- † Ὁ Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καὶ Πλωμαρίου Ἰάκωβος
- † Ὁ Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου Δημήτριος
- † Ὁ Βεροίας, Ναούσης καὶ Καμπανίας Παντελεήμων
- † Ὁ Διδυμοτείχου, Ὀρεστιάδος καὶ Σουφλίου Δαμασκηνός
- † Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης Ἀνδρέας
- † Ὁ Ἐάνθης καὶ Περιθεωρίου Παντελεήμων
- † Ὁ Ἄρτης Καλλίνικος
- † Ὁ Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καὶ Πετροπόλεως Ἀθηναγόρας
- † Ὁ Ζακύνθου Διονύσιος
- † Ὁ Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καὶ Ὠρωποῦ Κύριλλος
- † Ὁ Νέας Ἰωνίας, Φιλαδελφείας, Ἡρακλείου καὶ Χαλκηδόνος Γαβριήλ
- † Ὁ Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης καὶ Βάρης Ἀντώνιος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὠρεῶν Φιλόθεος

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ
ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

*

Τιμώτατοι ἀδελφοί καί τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἡ ἑορτή τῆς Ἰνδίκτου, ἡ ἐπίσημος ἡμέρα προσευχῶν διὰ τό φυσικόν περιβάλλον, εὐρίσκει καί ἐφέτος τήν ἀνθρωπότητα ἀντιμέτωπον μέ ἔντονα καιρικά φαινόμενα λόγω τῆς προϊούσης κλιματικῆς ἀλλαγῆς, καταστροφικῆς πλημμύρας καί πυρκαϊῶς εἰς ὅλον τόν πλανήτην, καθῶς καί μέ τήν πανδημίαν τοῦ κορωνοϊοῦ καί τās κοινωνικά καί οικονομικά ἐπιπτώσεις τῆς.

Τό γεγονός ὅτι τά περιοριστικά μέτρα εἰς τās μετακινήσεις καί ἡ ἐπιβολή ὁρίων εἰς τήν βιομηχανικήν παραγωγήν ὠδήγησαν εἰς μείωσιν τῶν ρύπων καί τῆς ἐκπομπῆς ἀερίων, ὑπῆρξεν ἐν ἐπί πλέον σημαντικόν δίδαγμα περί τῆς ἀλληλουχίας τῶν πάντων ἐν τῷ κόσμῳ καί περί τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως πασῶν τῶν διαστάσεων τῆς ζωῆς. Ἀπεκαλύφθη ἐπίσης ἐκ νέου ὅτι αἱ οἰκολογικά πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν προέκτασιν τῆς θεολογίας καί τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, συμπορεύονται μέ τās διαπιστώσεις τῆς ἐπιστήμης καί τήν προτροπήν ἐκ μέρους τῶν εἰδημόνων πρός πολύπλευρον κινητοποίησιν διὰ τήν προστασίαν τῆς ἀκεραιότητος τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Προσευχόμεθα διὰ τήν ταχεῖαν ὑπέρβασιν τῶν συνεπειῶν τῆς ὑγειονομικῆς κρίσεως καί διὰ τόν ἄνωθεν φωτισμόν τῶν κυβερνήσεων παγκοσμίως, ὥστε νά μή ἐπιστρέψουν ἢ νά ἐπιμείνουν εἰς τόν οικονομισμόν, εἰς ἐκείνας τās ἀρχάς ὀργανώσεως τῆς οικονομικῆς ζωῆς, τῆς παραγωγῆς καί τῆς καταναλώσεως καί τῆς ἐξαντλητικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν

φυσικῶν πόρων, αἱ ὁποῖαι ἴσχυον πρό τῆς πανδημίας. Εἰλικρινῆς εὐχή τῆς ἡμῶν Μετριότητος εἶναι καί ὁ τερματισμός τῆς διαδόσεως ψευδοεπιστημονικῶν ἀπόψεων περί δῆθεν ἐπικινδυνότητος τῶν ἐμβολίων κατά τοῦ κορωνοϊοῦ Covid-19, τῆς κατασυκοφαντήσεως τῶν εἰδικῶν καί τῆς ἀνερματίστου ὑποβαθμίσεως τῆς σοβαρότητος τῆς νόσου. Δυστυχῶς, παρόμοιαι θέσεις διαδίδονται καί ἀναφορικῶς πρός τήν κλιματικήν ἀλλαγὴν, τὰ αἷτια καί τὰ ὀλέθρια ἐπακόλουθά της. Ἡ πραγματικότης εἶναι τελείως διαφορετική, ἐνώπιον δέ αὐτῆς ἀπαιτεῖται ὑπευθυνότης, σύμπραξις, συμπόρευσις καί κοινόν ὄραμα.

Εἶναι ἀδιανόητον νά ἀδρανῶμεν, ἐν ἐπιγνώσει τῶν κοινῶν διά τό ἀνθρώπινον γένος μεγάλων συγχρόνων προκλήσεων. Ἡ ἀδιαφορία διά τόν πάσχοντα συνάνθρωπον καί διά τήν καταστροφὴν τῆς «καλῆς λίας» δημιουργίας εἶναι προσβολή τοῦ Θεοῦ καί ἀθέτησις τῶν ἐντολῶν του. Ὅπου ὑπάρχει σεβασμός πρός τήν κτίσιν καί ἔμπρακτος ἀγάπη πρός τόν «ἠγαπημένον τοῦ Θεοῦ» ἄνθρωπον, ἐκεῖ εἶναι παρῶν ὁ Θεός.

Μετά τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον (Κρήτη 2016), τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, συμφώνως πρός τό πνεῦμα καί τās ἀποφάσεις αὐτῆς, ὥρισε μίαν ἐπίσημον ἐπιτροπήν ἐκ θεολόγων διά τήν κατάρτισιν ἐνός κειμένου περί τῶν κοινωνικῶν συνεπειῶν τῆς πίστεώς μας καί περί τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς καί μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον. Εἰς τό κείμενον τοῦτο, τό ὁποῖον ἔχει ἐγκριθῆ πρός δημοσίευσιν ὑπό τῆς περι ἡμῶς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου καί φέρει τόν τίτλον Ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Τό κοινωνικόν ἦθος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, σημειοῦνται προσφυῶς τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἐκκλησία ἐνθαρρύνει τούς πιστούς νά εἶναι εὐγνώμονες διά τὰ εὐρήματα τῶν ἐπιστημῶν καί νά δέχωνται ἀκόμη καί ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα, ἐνδεχομένως, θά τούς ὑπεχρέωναν νά ἀναθεωρήσουν τās ἀντιλήψεις των διά τήν ἱστορίαν καί τό πλαίσιον τῆς κοσμικῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐπιθυμία δι' ἐπιστημονικήν γνῶσιν

ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἰδίαν πηγὴν μὲ αὐτὴν τοῦ ἡμέρου τῆς πίστεως νὰ εἰσέλθῃ ἔτι βαθύτερον εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ». (§ 71).

Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ προβάλλει μετ' ἐμφάσεως τὸ ἀδιαίρετον τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς φιλανθρώπου μερίμνης διὰ τὸν πλησίον. Τόσον ἡ οἰκοφιλικὴ συμπεριφορὰ, ὅσον καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἱερότητος τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, εἶναι «λειτουργία μετὰ τὴν Λειτουργίαν», ζωτικαὶ διαστάσεις τῆς εὐχαριστιακῆς πραγματώσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἔμπρακτος σεβασμὸς τῆς κτίσεως καὶ τόπος καὶ τρόπος τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ἀλληλεγγύης.

Τιμιώτατοι ἀδελφοί καὶ προσφιλέστατα τέκνα,

Εἰς αὐτὴν τὴν δύσκολον περίοδον, ἡ ἀνάληψις πρωτοβουλιῶν διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς πανδημίας ἀποτελεῖ βασικὸν ποιμαντικὸν καθῆκον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Κατηγορικὴ ἠθικὴ ἐπιταγὴ εἶναι ἐπίσης ἡ στήριξις τῆς γενικῆς προσβάσεως εἰς τὸν ἐμβολιασμὸν κατὰ τοῦ κορωνοϊοῦ, πρωτίστως δὲ διὰ τοὺς πτωχοτέρους λαοὺς, κατὰ τὸν Κυριακὸν λόγον, «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε', 40). Ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους «καθὼς ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς» (Ἐφέσ. ε', 2) καὶ νὰ ἀναδεικνυώμεθα «ἱερεῖς» τῆς δημιουργίας, φυλάσσοντες καὶ καλλιεργοῦντες αὐτὴν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ στοργὴν, ἀναφέροντες τὸ τιμαλφέστατον τοῦτο δῶρον τῆς Θείας Χάριτος μετ' εὐχαριστίας εἰς τὸν Κτίστην τῶν ἀπάντων.

Κατακλείοντες, εὐχόμεθα ὀλοθύμως πᾶσιν ὑμῖν εὐλογημένον, ὑγιές καὶ καλλίκαρπον τὸ νέον ἐκκλησιαστικὸν ἔτος καὶ ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς, μεσιτεία τῆς Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου, τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὡς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν!

βκα' Σεπτεμβρίου α'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Πρωτ. 894
Αριθμ.
Διεκτ. 403

Έν Χίω τῇ 28ῃ Μαΐου 2021
Μνήμη Εύτυχου ἱερομάρτυρος, ἐπισκόπου Μελλιτηνῆς

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ Ἀρ. 52

Π ρ ό ς
Τόν Ἱερόν Κληρόν
καί τόν εὐσεβή λαόν
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

«Ὁ λαός ὁ μελετῶν καί γνωρίζων τήν ἱστορίαν του κρίνει σχεδόν πάντοτε ἀσφαλέστερον καί ὀρθότερον περί τε τῶν παρόντων αὐτοῦ πραγμάτων καί περί τῶν ὄρων τῆς προόδου καί τῆς μελλούσης τύχης του».

Οἱ λόγοι αὐτοί τοῦ ἱστορικοῦ Γκιζῶ κατευθύνουν τήν σκέψιν μας εἰς τήν ἀναζήτησιν τῆς ἱστορικής ἀληθείας. Ἡ ἱστορική ἀλήθεια ἀποτελεῖ καρπὸν τῆς ἐπιστήμης τῆς ἱστορίας. Ὁ Ἡρόδοτος, ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας, διατυπώνει τήν περί ἱστορίας ἀντίληψίν του: «Ἡροδότου Ἀλικαρνησέος ἱστορίας ἀπόδειξις ἦδε, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καί θωμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τὰ τε ἄλλα καί δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισιν». (Ἡροδότου Ἱστοριῶν Α,1)

Ἐν τῷ πλαισίῳ αὐτῷ κατὰ τὸ ἔτος 2021, κατὰ τὸ ὁποῖο συμπληροῦνται διακόσια (200) ἔτη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διοργανώνει ἀπὸ 4^{ης} ἕως 5^{ης} Ἰουνίου 2021, Διήμερον Ἐπιστημονικόν Συνέδριον μὲ θέμα:

«Ὁ ἀγώνας τοῦ 1821 στῆ θάλασσα

καί οἱ ἐπιτυχίες τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν καί πυρπολητῶν»

πραγματοποιηθόσμενον διαδίκτυακῶς, κατὰ τὸ ἀκόλουθον Πρόγραμμα:

Παρασκευὴ 4 Ἰουνίου 2021

18.00 Άγιασμός-Χαιρετισμοί

18.30' Α' ΣΥΝΕΔΡΙΑ Πρόεδρος: Έμμανουήλ Βαρβούνης
Καθηγητής Τμήματος Ιστορίας και Έθνολογίας Δημοκριτείου
Πανεπιστημίου Θράκης

Εισηγήσεις

•Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης
κ. Έφραίμ

Άνδρέας Μιαούλης, ό θρίαμβος του Σταυρού.

•Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Άνδρου, Κέας,
Μήλου και Μυκόνου κ. Δωρόθεος

Ή ξεχασμένη Ναυμαχία της Μυκόνου και ή Μαντώ Μαυρογένους -
12 Οκτωβρίου 1822.

•Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών
κ.Μάρκος

Φλόγες απ' τό δαυλό του Κανάρη: Ό Κανάρης στην ποίηση.

Σάββατον 5 Ιουνίου 2021

**07.00' Όρθρος και Αρχιερατική Θεία Λειτουργία εις τόν Ίερόν
Μητροπολιτικόν Ναόν Χίου επί τη μνήμη του νεομάρτυρος Αγίου
Μάρκου του έν Χίω.**

10.30' Β' ΣΥΝΕΔΡΙΑ Πρόεδρος Εύθύμιος Μητρόπουλος
Πρόεδρος Κοινοφελούς Ίδρύματος «Μαρία Τσάκος», πρ.
Γενικός Γραμματέας ΙΜΟ

Εισηγήσεις

•Κοσμάς Χρηστίδης Ναύαρχος (έ.ά.) Έπίτιμος Αρχηγός ΓΕΝ.
Ναυτική καινοτομία-Frank Abney Hastings (Άστιγξ).

•Ζήσης Φωτάκης, Έπίκουρος Καθηγητής Ναυτικής Ιστορίας,
Σχολής Ναυτικών Δοκίμων.

Διακλαδική Θεώρηση της Έλληνικής Έπαναστάσεως του 1821.

•Μιχαήλ Κατσιακαρέλης Σημαιοφόρος (ΠΝ) -Υπηρεσία Ιστορίας
Ναυτικού.

Ή μετατροπή των έλληνόκτητων πλοίων σε πολεμικά. Ό θεσμός της
Συντροφοναυτίας και οι βασικοί τύποι πλοίων στην Έλληνική
Έπανάσταση.

12.30' Γ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ Πρόεδρος: Έμμανουήλ Βαρβούνης
Καθηγητής Τμήματος Ιστορίας και Έθνολογίας Δημοκριτείου
Πανεπιστημίου Θράκης

Εισηγήσεις

•**Michel Marbot**, απόγονος του Κανάρη.

Δύο αιώνες μετά: Τί αισθάνονται οι απόγονοι του Κανάρη στα πλαίσια της ιστορίας των Ψαρών και της Χίου.

•**Μαρία Γιατράκου, Δρ Φιλολογίας, έπ. Α΄ Αντιπρόεδρος EUROCLASSICA**

Ο Κωνσταντίνος Κανάρης και η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδος με βάση τις ιστορικές πηγές και την παγκόσμια βιβλιογραφία.

•**Αθηνά Ζαχαροῦ-Λουτράρη, Δρ Ίστορίας.**

Ο Έλληνικός και ο τουρκικός στόλος στην επανάσταση και καταστροφή της Χίου.

•**Νικόλαος Χάβιάρας, Δρ Φιλολογίας - Συντονιστής Εκπαιδευτικού έργου Φιλολόγων Χίου.**

Στή σκιά του Κανάρη. Ο Ψαριανός Ναυμάχος και Πυρπολητής Δημ. Παπανικολής.

Διάλειμμα

18.30΄ Δ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ Πρόεδρος Μαρία Λεκάκου.
Κοσμήτωρ Σχολής Έπιστημών της Διοικήσεως του
Πανεπιστημίου Αιγαίου
Εισηγήσεις

•**Εύθύμιος Μητρόπουλος, Πρόεδρος Κοινωφελούς Ίδρύματος «Μαρία Τσάκος», πρ. Γενικός Γραμματέας IMO**

Ο καταλυτικός ρόλος του Ναυτικού στον αγώνα της Έθνικης Παλιγγενεσίας.

•**Γεώργιος Κουμουτσάκος, Βουλευτής, πρ. Αναπληρωτής Υπουργός.**

Η ναυτοσύνη ως παράγων ισχύος του Έθνους των Έλλήνων στον αγώνα για την αποτίναξη του όθωμανικού ζυγού και την κατάκτηση της Έλευθερίας.

•**Νικήτας Νικητάκος, Καθηγητής του Τμήματος Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών του Πανεπιστημίου του Αιγαίου.**

Ο ναυτικός αγών στην Έπανάσταση του 1821 και τό θρησκευτικό αίσθημα.

Η παρακολούθηση του Συνεδρίου θα γίνει δια της διαδικτυακής πλατφόρμας:

Έπί δέ τούτοις, έπικαλούμεθα έφ' ύμᾱς τήν Χάριν του Αναστάντος Κυρίου ήμῶν Ίησου Χριστού και διατελοῦμεν μετ' εύχῶν πατρικῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

+ Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Πρωτ. 919
Αριθμ.
Διεκπ. 419

Έν Χίω, τῆ 1^η Ιουνίου 2021
Μνήμη Ιουστίνου τοῦ φιλοσόφου

Πρὸς
Τόν Ἱερόν Κλήρον
Τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Ένταῦθα

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΑΡ. 53

Εὐλαβεῖς Ἱερεῖς

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ὁμιλῶν τὴν 8^η Ὀκτωβρίου 1838 πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Βασιλικοῦ Γυμνασίου Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἰς τὸν χῶρον, ἔνθα ὁ Πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα μυστιπόλος Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, ἐκήρυξε τοῖς Ἀθηναίοις τὸν Ἄγνωστον Θεόν, ὄν οὖν ἀγνοοῦντες ἠδυσέβουν, εἶπεν: *«Πρέπει νά φυλάξετε τὴν πίστη σας καὶ νά τὴν στερεώσετε, διότι, ὅταν ἐπιάσαμε τὰ ἄρματα, εἶπαμε πρῶτα ὑπὲρ πίστεως καὶ ἔπειτα ὑπὲρ πατρίδος»*

Ὁ ἱστορικός αὐτός λόγος τοῦ θρυλικοῦ Γέρου τοῦ Μοριᾶ ἀποδεικνύει ἀναμφιλέκτως τὸν ἄρρηκτον σύνδεσμον τῆς πίστεως πρὸς τὸν ἐν Τριάδι προσκυνούμενον Θεόν καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἔνδοξον Ἑλληνικὴν πατρίδα, ὁ ὁποῖος διέκρινε τό φρόνημα τῶν εὐσεβῶν καὶ ἀνδρείων ἀγωνιστῶν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας.

Τό ἑλληνοχριστιανικόν αὐτό φρόνημα, τό ὁποῖο ἐγεννήθη ἀπὸ τοὺς χρυσοὺς αἰῶνας τῶν Ἑλληνομαθῶν Καππαδοκῶν

Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί ἐδραιώθη ὑπό ἐκείνων τῶν Μεσοβυζαντινῶν καί Παλαιολογεῖων χρόνων, ἠνδρώθη κατά τούς ἐρεβώδεις καί ζοφερούς χρόνους, κατά τήν «νύχτα δουλείας» (Ἀνδρέου Κάλβου, ᾠδή Ι., Ἔἰς Ὠκεανόν, στροφή ιγ'), τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τό Κρυφόν Σχολεῖον, τάς διδασκαλίας τῶν φιλακαλικῶν πατέρων τοῦ κολλυβαδικοῦ κινήματος καί τήν ἀριστείαν τῶν Νεομαρτύρων, τῶν ἀνθησάντων ὡς ῥόδα ἐν παγετῶνι χειμῶνος (Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης). Αὐτό τό φρόνημα ᾠδήγησεν τόν Ἱερόν κληρον καί τούς θεοσεβεῖς ἀγωνιστάς νά μάχωνται κατά τήν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 προκειμένου νά ἀναστήσωσι μίαν πατρίδα κεφαλὴν ἔχουσαν τόν Χριστόν. (Θεόδωρος Κολοκοτρώνης).

Ἐν τῷ πλαισίῳ αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος καί ἐντός τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς συμπληρώσεως 200 ἐτῶν ἀπό τῆς ὀρκομωσίας τῶν ἀγωνιστῶν ὑπό τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ εἰς τήν Ἱεράν Μονήν Ἁγίας Λαύρας, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν θέλει διοργανώσῃ τό Α' Ἱερατικόν Συνέδριον Αὐτῆς κατά μῆνα Σεπτέμβριον 2021 εἰς τό Ἱερόν Προσκύνημα Ἁγίας Μαρκέλλης Βολισσοῦ Χίου μέ θέμα « Ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανική Πίστις καί Ἐκκλησία καί τό 1821 » μέ εἰσηγητάς τούς Κληρικούς τῆς ἐν Χίῳ συνεκλεκτῆς.

Ὅθεν, παρακαλοῦμεν πατρικῶς τούς βουλομένους ἐξ ὑμῶν ὅπως ὑποβάλλητε ἡμῖν διὰ προσωπικοῦ ἐγγράφου ἕως τῆς 20^{ης} Ἰουνίου 2021 τό εἰδικώτερον θέμα, τό ὁποῖο ἐπιθυμεῖτε νά εἰσηγηθῆτε, ἀφορῶν εἴτε εἰς τούς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, εἴτε εἰς τούς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως.

Πρός τούτοις, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι μετά τήν συγκέντρωσιν τῶν ὑμετέρων προτάσεων, τήν ἐπιλογὴν καί τήν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος, θά ἐνημερωθῆτε διεξοδικῶς διὰ τό Συνέδριον.

Ἐπί δέ τούτοις, ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς κραταιάν τήν προστασίαν τοῦ ὑπογράψαντος τήν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος Τριαδικοῦ Θεοῦ καί διατελοῦμεν μετά πατρικῶν εὐχῶν.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

+ Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Πρωτ. 1038

Αριθμ.

Διεκτ. 511

Έν Χίω τῇ 30ῇ Ἰουνίου 2021
Ἡ Σύναξις τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΑΡ. 54

Π ρ ό ς

Τόν Ἱερόν Κληρόν

καί τόν εὐσεβῆ λαόν

τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνούσῶν

Ἀγαπητοί μου,

Ὁ Εὐαγγελιστής Μάρκος «οὗτος ὁ ἐκλεκτός καί δόκιμος Εὐαγγελιστής τοῦ Ἰησοῦ, ὁ λαμπρός τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου θεολόγος· ὁ φωτοφανέστατος τῆς Ἐκκλησίας λαμπτήρ· ὁ μή λόγοις μόνον σοφοῖς, ἀλλά καί ἀγίαις Γραφαῖς, ἀλλά καί ἀγῶσι στερροῖς, ἀλλά καί παθήμασιν ἀθλητικοῖς ὑπέρλαμπρον τό κατ' αὐτόν μαρτύριον ἀποπληρώσας τῷ Θεῷ. Οὗτος τήν ἀκοήν πρότερον ἀκηκῶς τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἔβυσε τά ὦτα κατά τούς ἀπειθεῖς, οὐδ' ἤκουσε μέν, ἀσυνέτως δέ· οὐδέ συνετώς μέν, οὐ μετά πίστεως δέ· οὐδέ πιστώς μέν, ἀμελῶς δέ τῷ κηρυττομένῳ προσφοιτᾷ λόγῳ· πάσης δέ κατά σάρκα συγγενείας, πάσης κτήσεως καί προσπαθείας δέ πάσης τῶν γῆϊνων τελείως ὑπεριδῶν, ὡσπερ ἔλαφος ἔδραμε ἐν δίψει, τῶν ζωηρῶν Χριστοῦ πλησθησόμενος πηγῶν».

Αὐτός «τοῖς πρωτοαποστόλοις κατηξιώθη τιμῆς καί συγκάθεδρος ἐχρημάτισεν τοῖς αὐτοῖς. Τῷ κορυφαίῳ, καί τῆς τοῦ Θεοῦ κλειδούχῳ βασιλείας, τό μετά Χριστόν εὐθύς ἀγαθῷ ποιμένι καί διαδόχῳ Πέτρῳ κατακολουθῶν, καί τῶν κατά πᾶσαν μικροῦ πόλιν καί πᾶν ἔθνος περιόδων, λόγων τε καί συλλόγων, σημείων τε καί τεράτων αὐτῷ κοινωνῶν, ἐπί τοσοῦτον αὐτοῦ τῷ πνεύματι, ταῖς τε ἱερολογίαις τοῦ Εὐαγγελίου, ταῖς τ' ἄλλαις τοῦ Πνεύματος ἱεουργίαις καί διακονίαις εὐηρέστησεν, ὥστε καί εἰς υἷον αὐτῷ κατά πνεῦμα γενέσθαι καί κληθῆναι». (Νικήτα Δαυίδ Παφλαγῶνος: Λόγος ΙΕ' εἰς τόν ἅγιον καί πανεύφημον Ἀπόστολον Μάρκον τόν Εὐαγγελιστήν).

Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου τοῦ Κυρίου ἐντολῆς καί πάντων τῶν ὑπέρ ἡμῶν γεγενημένων, τελοῦμεν τήν Θεῖαν Εὐχαριστίαν (πρβλ. Μάρκου ιδ', 23) τιμῶντες τόν θεόληπτον Εὐαγγελιστήν, ὅστις εἴλκυσε ἐκ τῆς

θαλάσσης τῆς ἀπάτης τούς πρώην ἐν τῇ θαλάσῃ ὑπὸ τοῦ Μωυσέως βυθισθέντας Αἴγυπτιούς.

Ἄνω σχόντες τὰς καρδίας, προσευχόμεθα (πρβλ. Μάρκου ιδ', 38) εἰς τόν πανάριστον Εὐαγγελιστήν, ὅστις ὡς περιφανέστατος ποταμός εἰρήνης ἐξώρμησεν ἐξ Ἐδέμ καί καθήρδευσεν θεοπνεύστοις δόγμασι τὰ συστήματα τῆς Ἐκκλησίας.

Ῥυσθέντες ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καί ἀνάγκης, κηρύττομεν πανταχοῦ (πρβλ. Μάρκου ιστ', 20) ἐγκώμιον πρὸς τόν θεηγόρον Εὐαγγελιστήν, ὅστις καθοδηγεῖ διδαχαῖς καί πρεσβείαις πρὸς τὸν ἀκύμονα βίον.

Κράζοντες τοῦ Τελώνου τὴν φωνήν, ὑμνοῦμεν (πρβλ. Μάρκου ιδ', 26) τὸν θεόσοφον Εὐαγγελιστήν, ὅστις θεοπνεύστως, ὡς κάλαμος σοφοῦ καί ὀξυγράφου γραμματέως, ἔγραψεν ῥήματα ἀτελευτήτου ζωῆς.

Οἱ τὰ Χερουβεὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες, εὐχαριστίαν καί δοξολογίαν (πρβλ. Μάρκου β', 12) ἀναπέμπομεν πρὸς τὸν θεόπνουν Εὐαγγελιστήν, ὅστις κατέγραψεν ἐν πλαξί τῶν καρδιῶν ἡμῶν τὸν καινότατον νόμον, κατευθύνων τὰς πορείας τῶν ψυχῶν ἡμῶν καί ἀπείργων τὰς ἐνέδρας τοῦ πλάνου.

Στάντες καλῶς, στάντες μετὰ φόβου, παρακαλοῦμεν (πρβλ. Μάρκου ε', 23) τὸν πανέντιμον Εὐαγγελιστήν, ὅστις εὐηγγελίσατο τῇ οἰκουμένη τὸν σεπτὸν φωτισμὸν τῆς ἀληθείας, πυρσοῦμενος θεολαμπεῖ φωτοχυσία, πρὸς σωτηρίαν καί ἀνάπλασιν ἡμῶν.

Ὅθεν, ἐτελέσαμεν εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν τὸν ἀγιασμὸν τῶν ἐγκαινίων ἐκθέσεως Ἱερῶν Εἰκόνων καί κειμηλίων ἀφορώντων εἰς τὸν Ἀπόστολον καί Εὐαγγελιστήν Μάρκον τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τῆς μνήμης αὐτοῦ σωτηρίου ἔτους 2021, ἦντινα ἐπεσκεφθῆ καί ἡ ἐξοχωτάτη Κυρία Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.

Ἡ ἐκθεσις θά παραμείνῃ ἕως τὴν 10^η Ὀκτωβρίου 2021 καί ἡ ἐπίσκεψις εἶναι δυνατὴ κατὰ τὰς ὥρας λειτουργίας τοῦ Ἱ. Ναοῦ.

Πρὸς τοῦτο προτρέπομεν ὑμᾶς πατρικῶς ἵνα ἐπισκεφθῆτε τὴν ὡς εἴρηται ἐκθεσιν προσκυνούντες ἀλλὰ καί θαυμάζοντες τὰ ἱερά κειμήλια, ἅτινα ἡ τέχνη προσήνεγκε πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καί Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου.

Πρὸς τούτοις, ἐπισημαίνομεν ὅτι τὴν 14^η Αὐγούστου καί τὴν 30^η Σεπτεμβρίου καί ὥραν 12^η μεσημβρινήν θά εὐρίσκηται εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐκθέσεως πρὸς ξενάγησιν τῶν ἐπισκεπτῶν ὁ οἰκεῖος Ἀρχιερεὺς.

Ἐπὶ δέ τούτοις, ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς τὴν Χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ πρεσβειῶν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καί Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου καί διατελοῦμεν μετὰ πατρικῶν εὐχῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

+ Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Ἐν Χίῳ τῇ 22ᾳ Ἰουλίου 2021

Μνήμη Παρθενομάρτυρος Μαρκέλλης τῆς Χιοπολίτιδος

Πρωτ. 1.180

Ἀριθμ.

Διεκπ. 612

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ Ἀριθ. 55.-

Π ρ ό ς

Τόν Ἱερόν Κληρῶν

τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν

Ἀδελφοί μου!

"Ὁ ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παραγαγών τά σύμπαντα" καί "κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν" πλάσας τόν ἄνθρωπον Τριαδικός Θεός ἐκάλεσεν, "θεαρχίῳ νεύματι", κατά τήν ὥραν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀγίας, ἐνδόξου Παρθενομάρτυρος Μαρκέλλης τῆς Χιοπολίτιδος, "εἰς μητρόπολιν τῶν πρωτοτόκων χαράν", τόν Ἱεροκήρυκα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν **Ἀρχιμ. Νίκωνα Χαρέαν**. Ἐκάλεσεν τόν σεπτόν καί ταπεινόν λειτουργόν τοῦ Ὑψίστου ἐκ τῶν προσκαίρων εἰς τά αἰώνια. Ἐκάλεσε τόν εὐλαβῆ καί ὀρθόδοξον διάκονον τοῦ θεοῦ λόγου ἐκ τῶν φθαρτῶν εἰς τά ἀφθαρτα. Ἐκάλεσεν τόν φιλόπατριν καί ἀγωνιστήν ἀκρίταν Κληρικόν ἐκ τῶν ἐπιγείων εἰς τά ἐπουράνια.

Ὁ κεκοιμημένος ἀδελφός, καταγόμενος ἐκ τῆς ἀδουλώτου καί ἡρωοτραφοῦς Μάνης, διηκόνησεν εἰς τήν ἀγιοτόκον Ἐπαρχίαν ἡμῶν πλέον τῶν τεσσάρων δεκαετιῶν, "μή δούς ὕπνον τοῖς βλεφάροις καί ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις". Ἱερούργει εἰς Ἱεράς Μονάς, ἐν οἷς εἰς τήν Ἱεράν Μονήν Παναγίας Βοηθείας, καί εἰς Ἐνοριακοῦς Ἱεροῦς Ναοῦς μή ἔχοντας λειτουργόν. Ἐκήρυττε ἐκ τοῦ ἄμβωνος τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, ἐκ τοῦ βήματος τῆς

αιθούσης τῆς Γ.Ε.Χ.Α. καί διά τῆς γραφίδος αὐτοῦ ἐξ ἀπάντων τῶν Ἱερῶν Ναῶν διά τοῦ γραπτοῦ κηρύγματος. Ἐγαλούχει τήν φέρελπιν νεότητα καθιστάς αὐτήν χριστοφόρον καί ἐλληνόφρονα. Ἦρε ὡς "ἄλογον τοῦ Θεοῦ" εἰς τό ἐπιτραχήλιόν του τάς ἀμαρτίας τῶν κεκοπιακῶτων καί πεφορτισμένων, διδούς ἀνάψυξιν εἰς τάς μετανοούσας καρδίας. Συνωδοιπόρει ἀνά τά ὄρη μετά τῶν φυλασσόντων τά ὄρια τῆς Πατρίδος γῆς, ἐνισχύων τό φρόνημα αὐτῶν. Ὑπεδείκνυεν εἰς νεωτέρους Κληρικούς τρόπον καί ἦθος λειτουργικῆς καί ἱερατικῆς συμπεριφορᾶς, γενόμενος αὐτός τύπος αὐτοῖς. Ἐζη, δωριεύς αὐτός, δωρικῶ τῶ τρόπῳ ἐν ἀπλότητι, μιμούμενος τόν ἀπλοῦν ἐν Τριάδι Ἅγιον Θεόν. Ὁλοκάρδιον ἐκτύπωμα τῆς ἱεραποστολικῆς αὐτοῦ διακονίας αἱ ἐξαίρετοι κατασκηνώσεις "ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ" ἐν μέσῳ ἔχουσαι Ἱερόν Ναῦδριον τιμώμενον εἰς τόν προστάτην Ἰσαπόστολον. Τελευταῖον δέ ἔργον τῶν ὁραμάτων ἡ ἐντός τῆς κατασκηνώσεως τοποθέτησις ἀνδριάντος ἀφιερωμένου εἰς τό θεόλεκτον ἱερόν πρόσωπον τῆς ΜΗΤΕΡΑΣ.

Τοῦτου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρός τήν ἐκδημίαν μή θρηνοῦντες "καθάπερ οἱ λοιποί, οἱ μή ἔχοντες ἐλπίδα", λαμβάνομεν ὡς εὐκαιρίαν προσευχῆς πρὸς τόν Ἀναστάντα Κύριον, τόν πρωτότοκον τῶν νεκρῶν, προκειμένου νά ἀναπαύσῃ τήν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν χώρα ζώντων, νά συναριθμήσῃ αὐτόν μετά τῶν Ἁγίων καί ὡς νικῶντα νά δώσῃ "αὐτῶ φαγεῖν ἐκ τοῦ ζύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τῶ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς."

Ταῦτα γνωρίζοντες ὑμῖν ἐντελλόμεθα ὅπως

- α) κρουσθῶσιν πενθίμως οἱ κώδωνες τῶν Ἱερῶν Ναῶν τό Σάββατον 24^{ην} Ἰουλίου 2021 καί ὥραν 12^{ην} μεσημβρινήν καί
- β) τελεσθῆ Ἐπιμνημόσυνος Δέησις τήν Κυριακὴν 25^{ην} Ἰουλίου 2021 μετά τήν Θεῖαν Λειτουργίαν, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Διάπυρος πρὸς τόν Ἀναστάντα εὐχέτης

+ Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

*****

1821 - 2021

200 Χρόνια

Χριστός και Έλλάς

(Η')

Εύλογημένη ή Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, διότι μās χάρισε τὸ σωτήριο ἐτος 2021, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐορτάζομεν τὴν διακοσιοστὴν ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἱεροῦ ἀγώνος τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας (1821), ὁ ὁποῖος ἐγένετο «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστιν τὴν Ἁγίαν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν».

Εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ ἐορτασμοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον 2021 ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν ἐπραγματοποίησεν τὰς ἐξῆς ἐκδηλώσεις:

α) Τὴν Παρασκευὴν 3^{ην} Σεπτεμβρίου 2021 ἐπιμήθη ἡ μνήμη τοῦ ἐκ τῶν Νεομαρτύρων Ἁγ. Πολυδώρου τοῦ Κυπρίου. Ὁ ἐορτασμός ἐγένετο εἰς τὸ Ἱερόν Προσκύνημα Ἁγ. Μακαρίου Βροντάδου, δεδομένου ὅτι ὁ Ἁγ. Μακάριος, ὡς ἀλείπτης τῶν Νεομαρτύρων, ἦτο καὶ ἀλείπτης τοῦ Ἁγίου Πολυδώρου. Τὴν κυριώνυμον ἡμέραν ἐτελέσθη Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία, ἱεουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου μέ τὴν συμμετοχὴν τῶν Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Γεωργίου Πουλιᾶ καὶ Ἱερολογιωτ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα, ἐνῶ ἔψαλε ὁ κ. Πέτρος Μαθιούδης, Λαμπαδάριος τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγ. Γεωργίου Βροντάδου. Ὁ Σεβασμιώτατος κατὰ τὸ Θεῖον Κήρυγμα ἀνεφέρθη εἰς τὸν τόπον καταγωγῆς τοῦ Νεομάρτυρος, τὴν παρουσίαν τριῶν Ἀποστόλων εἰς αὐτόν (Βαρνάβα, Παύλου, Μάρκου), ἀλλὰ καὶ τὸν μαρτυρικὸν χαρακτήρα τῶν Χριστιανῶν τοῦ νησιοῦ μέ κορυφαῖον ἐκπρόσωπον τὸν Ἐθνομάρτυρα Κύπρου Κυπριανόν (09.07.1821), τοῦ ὁποῖου τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν δῆμιόν του ἀνέφερον ὁ Χῖος Ἱεράρχης:

*«Ἡ Ρωμιοσύνη ἐν φυλῇ συνότζιαιρη τοῦ κόσμου,
κανένας δὲν ἐβρέθηκεν γιὰ νὰ τὴν ἰ-ξηλείψῃ,
κανένας, γιατί σιέπει τὴν πού τὰ ἴψη ὁ Θεός μου.
Ἡ Ρωμιοσύνη ἐν νὰ χαθῆ, δντας ὁ κόσμος λείψει!*

*Σφάξε μάς ούλους κι ἄς γενεῖ τό γαῖμαν μας αὐλάκιν,
κάμε τόν κόσμον μακελλειόν καί τούς Ρωμιούς τραούλλια,
ἀμμά ξερε πώς Ἰλαντρον ὄντας κοπεῖ καβάκιν
τριγύρου του πετάσσονται τρακόσια παραπούλια.
Τό 'νιν ἀντάν νά τρώ' τήν γῆν, τρώει τήν γῆν θαρκέται,
μά πάντα κείνον τρώεται καί κείνον καταλυέται.»*

β) Τήν Κυριακήν 5^η Σεπτεμβρίου 2021 ἐωρτάσθη ἡ Σύναξις τῶν Ἁγίων τῆς Χίου εἰς τόν Ἱ.Ν. Ἀγ. Γεωργίου Φρουρίου. Μεταξύ αὐτῶν συναριθμοῦνται καί πολλοί Νεομάρτυρες καί Κολλυβάδες τῆς Τουρκοκρατίας, ἀλλά καί τῶν χρόνων τῆς Σφαγῆς. Κατά τήν Ἀρχιερατικήν Θεῖαν Λειτουργίαν ἱερούργησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος, μέ τήν συμμετοχήν τοῦ Αἰδεσιμ. Πρωτοπρ. κ. Ἰωάννου Μουσαῖ καί τοῦ Ἱερολ. Ἀρχidiaκόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα, ἐνώ ἔψαλαν οἱ Ἱεροψάλται τοῦ Ἱ.Ναοῦ κύριοι Ἰωακείμ Ροδινός καί Εὐάγγελος Ἀναγνώστου. Εἰς τό πέρας τῆς Θεῖας Λειτουργίας ὁ Σεβασμιώτατος μετέβη μετά τοῦ Ἀρχidiaκόνου εἰς τήν παρακειμένην σκοτεινήν φυλακήν τοῦ Φρουρίου Χίου, ὅπου κατά τούς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐφυλακίσθη ὁ Μητροπολίτης Χίου Πλάτων Φραγκιάδης μετά τοῦ Ἀρχidiaκόνου Μακαρίου Γαρρῆ καί ἐτέρων Κληρικῶν καί Προκρίτων καί ἀπό ὅπου ὠδηγήθησαν τήν Κυριακήν τοῦ Παραλύτου (23 Ἀπριλίου 1822) εἰς τόν δι' ἀγχόνης μαρτυρικόν ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος θάνατον. Εἰς τόν χώρον ὁ Χίου Μᾶρκος προσεκύνησεν, ἐθυμίασεν καί ἀναπέμψας δέησιν ἔψαλε τόν Ἑθνικόν Ὑμνον. Ὡραι καί σπιγμαί μεσταί συγκινήσεως καί ἐθνικοῦ μεγαλείου.

γ) Τήν Κυριακήν 12^η Σεπτεμβρίου 2021 ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος ἐτέλεσεν τήν Θεῖαν Λειτουργίαν εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλλιμασιᾶς καί ἐν συνεχείᾳ τό Μνημόσυνον τῶν Χίων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Ἰωακείμ τοῦ Β' καί Ἰωακείμ τοῦ Δ', ὁμιλήσας μέ θέμα: «Ἐκκλησία καί Παιδεία κατά τήν Τουρκοκρατία».

δ) Τήν Δευτέραν 13^η Σεπτεμβρίου 2021 ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος μετά τοῦ Ἱερολογ. Ἀρχidiaκόνου κ. Ἀποστόλου Λάρδα καί τῶν οἰκείων ἐκασταχοῦ Ἱερέων μετέβη εἰς τά Σχολεῖα Δευτεροβάθμιου Ἐκπαιδεύσεως Καλλιμασιᾶς καί εἰς τό Ἰδιωτικόν Ναυτικόν Λύκειον TEENS τοῦ Ἰδρύματος Τσάκου καί ἐτέλεσεν τόν Ἁγιασμόν ἐπί τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους. Ὁμιλῶν ὁ Χίος Ποιμενάρχης εἰς τούς μαθητάς ἀνέγνωσεν τήν Ὁμιλίαν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη πρὸς τους μαθητάς τοῦ Βασιλικοῦ Γυμνασίου Ἀθηνῶν ἐπί τοῦ βήματος τῆς Πνύκας τήν 8^η Ὀκτωβρίου 1838 ἔχουσαν οὕτως:

«Παιδιά μου!

Εἰς τὸν τόπο τοῦτο, ὅπου ἐγὼ πατῶ σήμερα, ἐπατοῦσαν καὶ ἐδημηγοροῦσαν τὸν παλαιὸ καιρὸ ἄνδρες σοφοί, καὶ ἄνδρες μὲ τοὺς ὁποίους δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ συγκριθῶ καὶ οὔτε νὰ φθάσω τὰ ἴχνη των. Ἐγὼ ἐπιθυμοῦσα νὰ σᾶς ἰδῶ, παιδιὰ μου, εἰς τὴν μεγάλη δόξα τῶν προπατόρων μας, καὶ ἔρχομαι νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅσα εἰς τὸν καιρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸν ὁ ἴδιος ἐπαρατήρησα, καὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ κάμωμε συμπερασμοὺς καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν σας, μολονότι ὁ Θεὸς μόνος ἤξεύρει τὰ μέλλοντα. Καὶ διὰ τοὺς παλαιοὺς Ἕλληνας, ὁποίας γνώσεις εἶχαν καὶ ποῖα δόξα καὶ τιμὴν ἔχαιραν κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη τοῦ καιροῦ των, ὁποίους ἥρωας, στρατηγούς, πολιτικοὺς εἶχαν, διὰ ταῦτα σᾶς λέγουν καθ' ἡμέραν οἱ διδάσκαλοί σας καὶ οἱ πεπαιδευμένοι μας. Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄρκετός. Σᾶς λέγω μόνον πῶς ἦταν σοφοί, καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἐπῆραν καὶ ἐδανείσθησαν τὰ ἄλλα ἔθνη τὴν σοφίαν των.

Εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον κατοικοῦμε, ἐκατοικοῦσαν οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς καταγόμεθα καὶ ἐλάβαμε τὸ ὄνομα τοῦτο. Αὐτοὶ διέφεραν ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὴν θρησκείαν, διότι ἐπροσκυνοῦσαν τὲς πέτρες καὶ τὰ ξύλα. Ἀφοῦ ὕστερα ἦλθε στὸν κόσμον ὁ Χριστὸς, οἱ λαοὶ ὅλοι ἐπίστευσαν εἰς τὸ Εὐαγγέλιό του, καὶ ἔπαυσαν νὰ λατρεύουν τὰ εἰδῶλα. Δὲν ἐπῆρε μαζὶ του οὔτε σοφοὺς οὔτε προκομμένους, ἀλλ' ἀπλοὺς ἀνθρώπους, χωρικοὺς καὶ ψαράδες, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔμαθαν ὅλες τὲς γλῶσσες τοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖοι, μολονότι ὅπου καὶ ἂν ἔβρισκαν ἐναντιότητες καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ τύραννοι τοὺς κατέτρεχαν, δὲν ἠμπόρεσε κανένας νὰ τοὺς κάμῃ τίποτα. Αὐτοὶ ἐστερέωσαν τὴν πίστιν.

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, οἱ πρόγονοί μας, ἔπασαν εἰς τὴν διχόνοια καὶ ἐτρώγονταν μεταξύ τους, καὶ ἔτσι ἔλαβαν καιρὸ πρῶτα οἱ Ῥωμαῖοι, ἔπειτα ἄλλοι βάρβαροι καὶ τοὺς ὑπόταξαν. Ὑστερα ἦλθαν οἱ Μουσουλμάνοι καὶ ἔκαμαν ὅ,τι ἠμποροῦσαν, διὰ νὰ ἀλλάξῃ ὁ λαὸς τὴν πίστιν του. Ἐκοψαν γλῶσσες εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατο νὰ τὸ κατορθώσουν. Τὸν ἕνα ἔκοπταν, ὁ ἄλλος τὸ σταυρὸ του ἔκαμε. Σὰν εἶδε τοῦτο ὁ σουλτάνος, διόρισε ἕνα βισερὲ [ἀντιβασιλέα], ἕναν πατριάρχη, καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξουσία τῆς ἐκκλησίας. Αὐτὸς καὶ ὁ λοιπὸς κληρὸς ἔκαμαν ὅ,τι τοὺς ἔλεγε ὁ σουλτάνος. Ὑστερον ἐγιναν οἱ κοτζαμπάσηδες [προεστοὶ] εἰς ὅλα τὰ μέρη. Ἡ τρίτη τάξη, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ προκομμένοι, τὸ καλύτερο μέρος τῶν πολιτῶν, μὴν ὑποφέροντες τὸν ζυγὸν ἔφευγαν, καὶ οἱ γραμματισμένοι ἐπῆραν καὶ ἔφευγαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴν πατρίδα των, καὶ ἔτσι ὁ λαὸς, ὅστις στερημένος ἀπὸ τὰ μέσα τῆς προκοπῆς, ἐκατήνησεν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, καὶ αὐτὴ αὐξάνει κάθε ἡμέρα χειρότερα· διότι, ἂν εὐρίσκετο μεταξύ τοῦ λαοῦ κανεὶς μὲ ὀλίγην μάθησιν, τὸν ἐλάμβανε ὁ κληρὸς, ὅστις ἔχαιρε πρὸνόμια, ἢ ἐσύρετο ἀπὸ τὸν ἔμπορο τῆς Εὐρώπης ὡς βοηθός του, ἐγίνετο γραμματικὸς τοῦ προεστοῦ. Καὶ μερικοὶ μὴν ὑποφέροντες τὴν τυραννίαν τοῦ Τούρκου καὶ βλέποντας τὲς δόξας καὶ τὲς ἡδονὰς ὅπου ἀνελάμβαναν αὐτοί, ἄφηναν τὴν πίστην τους καὶ ἐγίνοντο

Μουσουλμάνοι. Καί τοιουτοτρόπως κάθε ημέρα ὁ λαὸς ἐλίγνυε καὶ ἐπτώχαινε.

Εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχησμένη κατάστασιν μερικοὶ ἀπὸ τοῦς φυγάδες γραμματισμένους ἐμετάφραζαν καὶ ἔστελναν εἰς τὴν Ἑλλάδα βιβλία, καὶ εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ χρωστοῦμε εὐγνωμοσύνη, διότι εὐθύς ὅπου κανένας ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ λαὸ ἐμάνθανε τὰ κοινὰ γράμματα, ἐδιάβαζεν αὐτὰ τὰ βιβλία καὶ ἔβλεπε ποίους εἶχαμε προγόνους, τί ἔκαμεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης καὶ ἄλλοι πολλοὶ παλαιοὶ μας, καὶ ἐβλέπαμε καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα τότε. Ὅθεν μᾶς ἤλθεν εἰς τὸ νοῦ νὰ τοὺς μιμηθοῦμε καὶ νὰ γίνουμε εὐτυχέστεροι. Καὶ ἔτσι ἔγινε καὶ ἐπροόδευεν ἡ Ἐταιρεία.

Ὅταν ἀποφασίσαμε νὰ κάμωμε τὴν Ἐπανάστασιν, δὲν ἐσυλλογισθήκαμε οὔτε πόσοι εἴμεθα, οὔτε πῶς δὲν ἔχομε ἄρματα, οὔτε ὅτι οἱ Τούρκοι ἐβαστοῦσαν τὰ κάστρα καὶ τὰς πόλεις, οὔτε κανένας φρόνιμος μᾶς εἶπε «ποῦ πᾶτε ἐδῶ νὰ πολεμήσετε μὲ σιταροκάραβα βατσέλα», ἀλλὰ ὡς μία βροχὴ ἔπεσε εἰς ὅλους μας ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερίας μας, καὶ ὅλοι, καὶ ὁ κληρὸς μας καὶ οἱ προεστοὶ καὶ οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ἔμποροι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὅλοι ἐσυμφωνήσαμε εἰς αὐτὸ τὸ σκοπὸ καὶ ἐκάμαμε τὴν Ἐπανάστασιν.

Εἰς τὸν πρῶτον χρόνον τῆς Ἐπαναστάσεως εἶχαμε μεγάλη ὁμόνοια καὶ ὅλοι ἐτρέχαμε σύμφωνοι. Ὁ ἓνας ἐπήγεν εἰς τὸν πόλεμον, ὁ ἀδελφὸς του ἔφερνε ξύλα, ἡ γυναῖκα του ἐζύμωνε, τὸ παιδί του ἐκουβαλοῦσε ψωμί καὶ μπαρουτόβολα εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐὰν αὐτὴ ἢ ὁμόνοια ἐβαστοῦσε ἀκόμη δυὸ χρόνους, ἠθέλαμε κυριεύσει καὶ τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἴσως ἐφθάναμε καὶ ἕως τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τόσον τρομάξαμε τοὺς Τούρκους, ὅπου ἄκουγαν Ἑλληνα καὶ ἔφευγαν χίλια μίλια μακρὰ. Ἐκατὸν Ἑλληνες ἔβαζαν πέντε χιλιάδες ἐμπρός, καὶ ἓνα καράβι μίαν ἀρμάδα. Ἀλλὰ δὲν ἐβάσταζεν. Ἦλθαν μερικοὶ καὶ ἠθέλησαν νὰ γένουν μπαρμπέρηδες εἰς τοῦ κασίδου τὸ κεφάλι. Μᾶς πονοῦσε τὸ μπαρμπέρισμά τους. Μὰ τί νὰ κάμωμε; Εἶχαμε καὶ αὐτουνῶν τὴν ἀνάγκη. Ἀπὸ τότε ἤρχισεν ἡ διχόνοια, καὶ ἐχάθη ἡ πρώτη προθυμία καὶ ὁμόνοια. Καὶ ὅταν ἔλεγε τὸν Κώστα νὰ δώσῃ χρήματα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πόλεμον, τοῦτος ἐπρόβαλλε τὸν Γιάννην. Καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο κανεὶς δὲν ἤθελε οὔτε νὰ συνδράμῃ οὔτε νὰ πολεμήσῃ. Καὶ τοῦτο ἐγένετο, ἐπειδὴ δὲν εἶχαμε ἓναν ἀρχηγὸν καὶ μίαν κεφαλὴν. Ἀλλὰ ἓνας ἔμπαινε πρόεδρος ἕξ μῆνες, ἐσηκῶντο ὁ ἄλλος καὶ τὸν ἔριχνε, καὶ ἐκάθετο αὐτὸς ἄλλους τόσους, καὶ ἔτσι ὁ ἓνας ἤθελε τοῦτο καὶ ὁ ἄλλος τὸ ἄλλο. Ἴσως ὅλοι ἠθέλαμε τὸ καλόν, πλὴν καθένας κατὰ τὴν γνώμην του. Ὅταν προστάζουσι πολλοί, ποτὲ τὸ σπίτι δὲν χτίζεται οὔτε τελειώνει. Ὁ ἓνας λέγει ὅτι ἡ πόρτα πρέπει νὰ βλέπῃ εἰς τὸ ἀνατολικὸ μέρος, ὁ ἄλλος εἰς τὸ ἀντικρινόν καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸν Βορρᾶ, σὰν νὰ ἦτον τὸ σπίτι εἰς τὸν ἀραμπᾶ, καὶ νὰ γυρίζει, καθὼς λέγει ὁ καθένας. Μὲ τοῦτο τὸν τρόπο δὲν κτίζεται ποτὲ τὸ σπίτι, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι ἓνας ἀρχιτέκτων, ὅπου νὰ προστάξῃ πῶς θὰ γενῆ. Παρομοίως καὶ ἡμεῖς ἐχρειαζόμεθα ἓναν ἀρχηγὸν καὶ ἓναν ἀρχιτέκτονα, ὅστις νὰ προστάξῃ καὶ οἱ

ἄλλοι να ὑπακούουν και να ἀκολουθοῦν. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἴμεθα εἰς τέτοια κατάστασιν, ἐξ αἰτίας τῆς διχονοίας, μᾶς ἔπεσε ἡ Τουρκιὰ ἐπάνω μας και κοντέψαμε να χαθοῦμε, και εἰς τοὺς στερνοὺς ἑπτὰ χρόνους δὲν κατορθώσαμε μεγάλα πράγματα.

Εἰς αὐτὴ τὴν κατάστασιν ἔρχεται ὁ βασιλεὺς, τὰ πράγματα ἡσυχάζουν, και τὸ ἐμπόριο και ἡ γεωργία και οἱ τέχνες ἀρχίζουν να προοδεύουν και μάλιστα ἡ παιδεία. Αὐτὴ ἡ μάθησις θὰ μᾶς αὐξήσῃ και θὰ μᾶς εὐτυχήσῃ. Ἀλλὰ διὰ να αὐξήσομεν, χρειάζεται και ἡ στερέωσις τῆς πολιτείας μας, ἡ ὁποία γίνεται με τὴν καλλιέργεια και με τὴν ὑποστήριξη τοῦ Θρόνου. Ὁ βασιλεὺς μας εἶναι νέος και συμμορφώνεται με τὸν τόπο μας, δὲν εἶναι προσωρινός, ἀλλ' ἡ βασιλεία του εἶναι διαδοχικὴ και θὰ περάσῃ εἰς τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν του, και με αὐτὸν κι ἐσεῖς και τὰ παιδιὰ σας θὰ ζήσετε. Πρέπει να φυλάξετε τὴν πίστη σας και να τὴν στερεώσετε, διότι, ὅταν ἐπιτάσαμε τὰ ἄρματα, εἶπαμε πρῶτα ὑπὲρ πίστεως και ἔπειτα ὑπὲρ πατρίδος. Ὅλα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἔχουν και φυλάττουν μία Θρησκεία. Καὶ αὐτοί, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ὁποῖοι κατατρέχοντο και μισοῦντο και ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, μένουν σταθεροὶ εἰς τὴν πίστη τους.

Νὰ μὴν ἔχετε πολυτέλεια, να μὴν πηγαίνετε εἰς τοὺς καφενέδες και τὰ μπιλιάρδα. Νὰ δοθεῖτε εἰς τὰς σπουδὰς σας και καλύτερα να κοπιᾶσετε ὀλίγον, δύο και τρεῖς χρόνους και να ζήσετε ἐλεύθεροι εἰς τὸ ἐπίλοιπο τῆς ζωῆς σας, παρὰ να περάσετε τέσσαρους - πέντε χρόνους τῆ νεότητά σας, και να μείνετε ἀγράμματοι. Νὰ σκλαβωθεῖτε εἰς τὰ γράμματά σας. Νὰ ἀκούετε τὰς συμβουλὰς τῶν διδασκάλων και γεροντοτέρων, και κατὰ τὴν παροιμία, «μύρια ἤξευρε και χίλια μάθαινε». Ἡ προκοπὴ σας και ἡ μάθησίς σας να μὴν γίνῃ σκεπάρνι μόνο διὰ τὸ ἄτομό σας, ἀλλὰ να κοιτάζῃ τὸ καλὸ τῆς κοινότητος, και μέσα εἰς τὸ καλὸ αὐτὸ εὐρίσκεται και τὸ δικό σας.

Ἐγώ, παιδιὰ μου, κατὰ κακὴ μου τύχη, ἐξ αἰτίας τῶν περιστάσεων, ἔμεινα ἀγράμματος και διὰ τοῦτο σᾶς ζητῶ συγχώρησις, διότι δὲν ὁμιλῶ καθὼς οἱ δάσκαλοί σας. Σᾶς εἶπα ὅσα ὁ ἴδιος εἶδα, ἤκουσα και ἐγνώρισα, διὰ να ὠφεληθῆτε ἀπὸ τὰ ἀπερασμένα και ἀπὸ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῆς διχονοίας, τὴν ὁποῖαν να ἀποστρέφεσθε, και να ἔχετε ὁμόνοια. Ἐμᾶς μὴ μᾶς τηρᾶτε πλέον. Τὸ ἔργο μας και ὁ καιρὸς μας ἔπερασε. Καὶ αἱ ἡμέραι τῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία σᾶς ἄνοιξε τὸ δρόμο, θέλουν μετ' ὀλίγον περάσει. Τὴν ἡμέρα τῆς ζωῆς μας θέλει διαδεχθῆ ἡ νύκτα τοῦ θανάτου μας, καθὼς τὴν ἡμέραν τῶν Ἁγίων Ἀσωμάτων θέλει διαδεχθῆ ἡ νύκτα και ἡ αὐριανὴ ἡμέρα. Εἰς ἐσᾶς μένει να ἰσάσετε και να στολίσετε τὸν τόπο, ὅπου ἡμεῖς ἐλευθερώσαμε· και, διὰ να γίνῃ τοῦτο, πρέπει να ἔχετε ὡς θεμέλια τῆς πολιτείας τὴν ὁμόνοια, τὴν θρησκεία, τὴν καλλιέργεια τοῦ θρόνου και τὴν φρόνιμον ἐλευθερία.

Τελειῶνω τὸ λόγο μου. Ζήτω ὁ βασιλεὺς μας Ὅθων! Ζήτω οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι! Ζήτω ἡ Ἑλληνικὴ Νεολαία!

ε) Τὴν Τρίτην 14^{ην} Σεπτεμβρίου 2021 ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν και Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος ἱερούργησεν εἰς τὸν ἱ.Ν. Τιμίου

Σταυρού Καρδαμύλων καί ἐκήρυξεν τον Θεῖον Λόγον με θέμα: «Ἀναφοραὶ τοῦ Σταυροῦ σχετικάί πρὸς το 1821»,εἰπὼν μεταξύ ἄλλων καί τούς ἐξῆς στίχους :

Διονύσιος Σολωμός
Ὕμνος εἰς τήν Ἐλευθερίαν

στ. 89

Σοῦ ἴθε ἐμπρός λαμποκοπώντας
ἢ θρησκεία μ' ἓνα σταυρό
καί τό δάχτυλο κινώντας
ὅπου ἀνεῖ τον οὐρανό

στ. 151

Ὡ ἀκουσμένοι εἰς τήν ἀνδρεία!
καταστήστε ἓνα σταυρό
καί φωνάξετε μέ μία
"Βασιλεῖς κοιτάξτ' ἐδῶ

στ. 152

Τό σημεῖο πού προσκυνᾶτε
εἶναι τοῦτο καί γι' αὐτό
ματωμένους μᾶς κοιτᾶτε
στόν ἀγώνα τό σκληρό.

στ. 158

Τοῦτο ἀνίσως μελετᾶτε
ἰδοῦ ἐμπρός σας τόν Σταυρό!
Βασιλεῖς ἐλάτε, ἐλάτε
καί χτυπήσετε κι ἐδῶ

Ρῆγας Φερραῖος
Ὁ Θεούριος

Ἐλάτε μ' ἓναν ζῆλον σέ τοῦτον τόν καιρόν
νά κάμωμεν τόν ὄρκον ἐπάνω στόν Σταυρόν

Στεργιάς καί τοῦ πελάγου νά λάμψη ὁ Σταυρός
καί στήν δικαιοσύνη νά σκύψη ὁ ἐχθρός

Ψηλά τά μπαιράκια, σηκῶστε τό Σταυρό
καί σάν ἀστροπελέκια χτυπᾶτε τόν ἐχθρό.

Ανδρέας Κάλβος
Αι εύχαι

ια). " *Ημεῖς διά τόν Σταυρόν
ἀνδρείως ὑπερμαχόμεθα*"

ιβ) «*Διά νά θεμελιώσητε τήν τυραννίαν
τιμᾶτε τον Σταυρόν εἰς τάς πόλεις σας,
καί αὐτόν ἐπολεμήσατε εἰς τήν Ἑλλάδα*»

Λόρδος Βύρων
Ἡ Βρετανική Μούσα

*ὦ μέγα, λάβε τό δῶρον, ὕμνησον τοῦ Σταυροῦ τοὺς
θριάμβους καί τῆς Ἑλλάδος*

Ἐν συνεχείᾳ ἐτέλεσεν τόν Ἁγιασμόν ἐπί τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἐκπαιδευτικοῦ ἔτους εἰς τό Οἰκοτροφεῖον Ἡ ΣΤΕΓΗ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ τοῦ Ἰδρύματος Τσάκου καί ὠμίλησεν μέ θέμα: «1821: Οἱ Μεγάλες καί Βασιλικές Ὠρες τοῦ Ἔθνους».

στ) Τήν Τετάρτην 15^η Σεπτεμβρίου 2021 ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος παρηκολούθησεν τήν ἐκδήλωσιν πού διωργάνωσε ἡ Περιφερειακή Ἐνότητα Χίου σέ συνεργασία μέ τήν Διεύθυνσιν Δευτεροβάθμιας Ἐκπαιδύσεως Χίου εἰς τόν αὐτεῖον χώρον του 1^{ου} Γυμνασίου Χίου μέ θέμα: «200-1 χρόνια μετά»: ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ (ΟΙ ΣΦΑΓΕΣ του 1822 στη ΧΙΟ).

ζ) Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν, μέ πρωτοβουλία καί ἐνέργεια τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Μάρκου, ἐπραγματοποίησε τήν ἐκτύπωση πολύχρωμων σελιδοδεικτῶν μέ τοὺς ἥρωες καί γεγονότα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821, οἱ ὁποῖοι συνοδεύονται μέ ἀνάλογο κείμενο, ὡς προσφορά στήν νεολαία μας, γιά νά γνωρίσει τήν Ἱστορία τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας.
Καί συγκεκριμένα:

Ἡ ΣΦΑΓΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

*" Ἐδῶ θρηνοῦμε τόν χαμό
τῆς κόρης τοῦ Ὁμήρου "*

*

Ἡ ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

" Τό Μισολόγγι σκέλεθρο, γυμνό, ξεσαρκωμένο
δέν παραδίδει τ' ἄρματα, δέν γέρνει τό κεφάλι "

ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

" Στοῦ Γερμανοῦ τό μέτωπο
κρυφά γλυκοχαράζει τοῦ Γένους τό ξημέρωμα "

*

ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο Ε΄

" Μήν λησμονεῖτε τό σχοινί, παιδιά,
τοῦ Πατριάρχῃ "

*

ΛΑΣΚΑΡΙΝΑ ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ

" Ὑπό τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ
θά ρεύση ἐπίσης τό αἷμα μου.
Εὐλογητός ὁ Θεός! "

*

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

" Μείνατε πιστοί στήν πατρίδα
καί πιστοί δοῦλοι τοῦ Θεοῦ "

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

" Ἐγώ Γραικός γεννήθηκα,
Γραικός θε ναποθάνω "

*

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

" Πρέπει νά φυλάξετε τήν πίστη σας καί νά τήν στερεώσετε,
διότι, ὅταν ἐπιάσαμε τά ἄρματα, εἶπαμε πρώτα ὑπέρ πίστεως καί ἔπειτα
ὑπέρ πατρίδος "

*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΝΑΡΗΣ

*" Κανάρη! Καί τά σπήλαια τῆς γῆς ἐβόουν: Κανάρη!
Καί τῶν αἰώνων τά ὄργανα ἴσως θέλει ἀντηχήσουν πάντα Κανάρη! "*

*

ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

*" Μὴν σκιάζεστε στά σκότη
ἢ λεφτεριά σάν τῆς αὐγῆς
τό φεγγοβόλο ἀστέρι
τῆς νύχτας τό ξημέρωμα θά φέρει "*

*****

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ

**ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ**

κ. ΜΑΡΚΟΥ

- Ἐκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Ἀπευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν - Κων. Ἀμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ἴστοσελίς: <http://www.imchiou.gr>
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπέρ τοῦ κατηχητικοῦ καί φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

ΣΕΡ ΣΤΗΒΕΝ ΡΑΝΣΙΜΑΝ

(7 Ιουλίου 1903 - 1η Νοεμβρίου 2000)

**Ο ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ
Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ**

Τῆς κ. Μαρίας - Ελευθερίας Γ. Γιατράκου, Δρ. Φιλολογίας

(ΣΤ')

Όταν ἦλθε ὡς διευθυντῆς τοῦ Βρετανικοῦ Συμβουλίου στὴν Ἀθήνα ἦταν χρόνια δύσκολα ἀνάμεσα σὲ δύο ἐμφύλιες συγκρούσεις, ὅμως οἱ Ἕλληνες ἦταν φιλικοὶ καὶ καμιά φορὰ ὑπερβολικὰ φιλικοί. Στὴν Ἀθήνα βρῆκε τὴ ζωὴ ωραία ἀλλὰ καὶ σκληρή. Δὲν ὑπῆρχε νερὸ οὔτε τρόπος νὰ τὸ ζεστάνει. Καὶ μάζεψε ὁ μέγας Βυζαντινολόγος ξύλα ἀπὸ τὰ δασάκια γιὰ νὰ ἀνάβει φωτιά. Ἔμενε ψηλὰ στὴν ὁδὸ Σκουφᾶ καὶ ἀπὸ τὸ κρεββάτι του ἔβλεπε τὴν Ἀκρόπολη καὶ πέρα ὡς τὴν θάλασσα. Μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἦταν ἐνδιαφέρον νὰ παρατηρεῖ τὴ ζωὴ καὶ ταυτόχρονα νὰ ἐργάζεται στὸ Βρετανικὸ Συμβούλιο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἶχαν δοθεῖ πολλὲς ὑποτροφίες γιὰ σπουδὲς στὴν Ἀγγλία καὶ ὑπογραμμίζει τὸ γεγονός ὅτι ὑπῆρχαν τότε ἄνθρωποι ὅλο ἐνδιαφέροντα καὶ ἀνησυχίες ποὺ ἤθελαν νὰ σπουδάσουν. Ὁ Ράνσιμαν ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνη του γιὰ τὴν Ἀθήνα, τὴν ὁποία ἐπισκεπτόταν συχνὰ ζώντας ὅλες τὶς μεταμορφώσεις της· ἀπὸ μικρὴ καὶ χαριτωμένη πολιτεία ποὺ ἦταν, ἔφθασε νὰ τὴν βλέπει ἀπλωμένη καὶ θορυβώδη.

Ἡ ἀγάπη του, ἐξάλλου, γιὰ τὴν κλασικὴ μας παιδεία εἶναι ἐντυπωσιακὴ. Ὑπογραμμίζει ὅτι τὴν ἐποχὴ ποὺ πῆγαινε σχολεῖο οἱ κλασικὲς σπουδὲς ἦταν ἀπαραίτητο στοιχεῖο μίας καλῆς μόρφωσης, ἀλλὰ καὶ ὅταν δίδασκε στὸ Trinity College, οἱ συνάδελφοί του ποὺ εἶχαν διδαχθεῖ στὸ σχολεῖο τοὺς κλασικοὺς εἶχαν περισσότερα βραβεῖα ἀπὸ ὅ,τι εἶχε ὀλόκληρη ἡ Γαλλία. Ὁ διακεκριμένος μάλιστα Καθηγητῆς, λόρδος τοῦ Ράδερφορντ, ἐξέφραζε τὴ λύπη του, διότι οἱ νέοι ἐπιστήμονες δὲν διάβαζαν τὸν κλάδο τῶν κλασικῶν ποὺ δίνει ἔμφαση στὴν καθαρὴ σκέψη καὶ μία γλῶσσα ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ἐπιστήμη μὲ τὶς περισσότερες λέξεις της.

Ἡ ἱστορία κατὰ τὸν Ράνσιμαν, δὲν εἶναι μία σειρά ἀπὸ λιμνοῦλες σὲ στάσιμα νερά. Εἶναι ποταμὸς ποὺ κυλᾷ. Τὸ βιβλίο του ἐξάλλου, «Βυζαντινὴ Θεοκρατία», περιέχει διαλέξεις τοῦ συγγραφέα ποὺ ἔδωσε στὸ Ἰνστιτούτο Weil τοῦ Cincinnati καὶ ἀφοροῦσαν τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας στὸ Βυζάντιο. Στὸ βιβλίο αὐτὸ διατρανώνεται ἡ πίστη τοῦ συγγραφέα ὅτι καμμία μορφή διακυβέρνησης δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιζήσει χωρὶς τὴ γενικὴ ἐπίδοκιμασία τοῦ κοινοῦ. Καὶ ὑπογραμμίζει ὅτι πέρα ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς, οἱ συνηθισμένοι ἄνθρωποι στὸ Βυζάντιο, ἄντρες καὶ γυναῖκες, πίστευαν ὅτι ἡ Αὐτοκρατορία τους εἶναι ἡ ἐπίγεια Ἁγία Αὐτοκρατορία τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸν ἱερὸ Αὐτοκράτορα ὡς ἀντιπρόσωπο τοῦ Θεοῦ πρὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἀντιπρόσωπο τοῦ λαοῦ πρὸ τοῦ Θεοῦ. Γιὰ ἔνδεκα αἰῶνες, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου Κωνσταντίνου

μέχρι τις μέρες του ένδέκατου, ό θεοκρατικός θεσμός τής Χριστιανικής Ρωμαϊκής Αύτοκρατορίας παρέμεινε ούσιαστικά άμετάβλητος.

Η Βυζαντινή Αύτοκρατορία διατήρησε μία εύρύτερη αντίληψη. Θεώρησε τόν έαυτό της ως Οίκουμηνική Αύτοκρατορία που θα έπρεπε να άγκαλιάζει θεωρητικά όλους τους λαούς τής γής, που θεωρητικά και πάλι έπρεπε να είναι μέλη τής μίας, άγίας, χριστιανικής Έκκλησίας, τής Όρθόδοξης Έκκλησίας της. Όπως άκριβώς ό άνθρωπος είναι πλασμένος κατ' εικόνα Θεού, έτσι και τó βασιλείο του ανθρώπου, στη γή είναι δημιουργημένο κατ' εικόνα τής βασιλείας των ούρανών. Όπως ό Θεός βασιλεύει στους ούρανούς, έτσι κι ό Αύτοκράτορας δημιουργημένος κατ' εικόνα Του, θα πρέπει να βασιλεύει στη γή και να έκτελεί τις έντολές του.

Άλλά, όπως λέγει ό Runciman, τó κακό είχε είσχωρήσει στη δημιουργία του Θεού και ό άνθρωπος είχε ρυπανθεί από τήν άμαρτία. Άν, βεβαίως, μπορούσε να έπιτευχθεί τó αντίγραφο, ή έλληνική λέξη που χρησιμοποιείται είναι «μίμησης», άπομίμηση, δηλαδή ό Αύτοκράτορας, οι ύπουργοί και οι σύμβουλοί του να μιμοῦνται τó Θεό, με τούς άρχαγγέλους, τούς άγγέλους και τούς άγίους Του, τότε θα μπορεί ή ζωή πάνω στη γή να γίνει μία σωστή προετοιμασία για τήν άληθινή πραγματικότητα τής ζωής στον ούρανό. Και προσθέτει ό Runciman, ότι ή Βυζαντινή αύτοκρατορία μετά από ένδεκα αιώνες άκμής έφθασε σε παρακμή. Η άμαρτία είχε θριαμβεύσει και άπέτυχε να αντίγράψει τó ούράνιο υπόδειγμα. Όμως, ό Αύτοκράτορας στα μάτια των Βυζαντινών έμεινε μέχρι τέλους ό Άντιπρόσωπος του Θεού, ή ιερή κεφαλή των λαών τής γής. Η αντίληψη αυτή των Βυζαντινών δέν είχε καμμία παράλληλή της. Και ένώ οι Χριστιανοί τής Άνατολής με τήν έλληνική λέξη Έκκλησία, έννοούν πάντοτε όλοκληρο τó σώμα των πιστών, στη Δύση χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο ή λέξη Έκκλησία για να περιγράψει τήν Ιερατική Ιεραρχία, σε αντίθεση προς τήν πολιτική έξουσία. Για έντεκα αιώνες, από τήν εποχή του πρώτου Κωνσταντίνου μέχρι τις μέρες του ένδέκατου, ό θεοκρατικός θεσμός τής Χριστιανικής Ρωμαϊκής Αύτοκρατορίας παρέμεινε ούσιαστικά άμετάβλητος. Κανένας άλλος θεσμός σε όλη τήν Ιστορία τής χριστιανικής εποχής, παρατηρεί ό Runciman, δέν άντεξε τόσο πολύ. Άξίζει να άναφερθούμε λίγο στο βιβλίο του Runciman «Μυστράς». Ό συγγραφέας, με τήν εύγένεια που τόν διακρίνει έκφράζει τήν εύγνωμοσύνη του «για όλα όσα όφείλει στο Μυστρά και τούς ανθρώπους του». Στην πραγματικότητα, όμως, έμεις του όφείλουμε, αφού προσπάθησε να μάς δώσει μία όλοκληρωμένη Ιστορία του Μυστρά να έξηγήσει πώς δημιουργήθηκε, να άναφερθεί στη σπουδαιότητά του, στη διάρκεια των δύο τελευταίων έκατονταετηρίδων του Μεσαίωνα και να άναφερθεί στη συνέχεια στη θλιβερή Ιστορία τής μακρόχρονης παρακμής του.

Στό βιβλίο αυτό ό Runciman άναφέρεται στην τοπιογραφία και Ιστορική Γεωγραφία του Μυστρά, στην έπιδρομή των Φράγκων, στην Ιδρυσή του και στην έπιστροφή των Έλλήνων, στους Δεσπότες του Μυστρά. στους

Φιλοσόφους του, στην όλη κατάστασή του υπό τὸν ζυγὸν τῶν ἀπίστων στὸ τέλος τοῦ παλαιοῦ Μυστρά. Τὸ βιβλίον αὐτὸ συνοδεύεται ἀπὸ βιβλιογραφικὰ σημεῖωσις, χάρτες τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ Μυστρά, Γενεαλογικὸ Πίνακα, Κατάλογο Εἰκόνων, Εὐρετήριον, περιεχόμενα. Ὁ ἐπίλογός του εἶναι ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρων καὶ ἐντυπωσιακός. Ἀναφέρει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ξένων ἀρχιτεκτόνων, ἐρευνητῶν, λογίων, ποιητῶν, ἀνθρώπων τῆς Τέχνης καὶ τῶν Γραμμάτων γιὰ τὸν Μυστρά. Ἰδιαίτερον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Γάλλου ἀρχιτέκτονα Κουσώ, ποῦ ἐπισκέφθηκε τὸν Μυστρά τὸ 1842 καὶ ἔκανε εἰδικὴ μελέτη γιὰ τὴν Παντάνασσα, ἐκθειάζοντας τὴν ὁμορφίαν τῶν τοιχογραφιῶν τῆς. Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 10οῦ αἰῶνα ἀνακαλύφθηκε ἡ τέχνη τοῦ Μυστρά καὶ ἐπανεκτιμήθηκε. Ἀξίζει ἔπαινος γι' αὐτὸ τὸν Γάλλο λόγιον Γαβριὴλ Μιλλέ, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ βιβλία του στὶς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, ἀποκάλυψε τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν τοιχογραφιῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Μυστρά. Εἶναι θαυμάσιες οἱ τοιχογραφίαι τῆς Περιβλέπτου, τῆς Παντάνασσας καὶ τῆς Μητρόπολης.

Καὶ ἀπὸ φιλολογικῆς πλευρᾶς ἔχει ἀναγνώριση ὁ Μυστράς. Στὸ Μυστρά τοποθέτησε ὁ Γκαίτε, στὸ δευτέρου μέρος τοῦ «Φάουστ» του, τὴ συνάντησιν τοῦ Φάουστ μὲ τὴν Ἑλένη τῆς Τροίας. Ἡ αἴσθησις τοῦ Γκαίτε γιὰ τὸν Μυστρά ὅσον ἀφορᾷ στὸ συμβολισμὸν ἦταν ἀλάθητη. Δὲν μποροῦσε νὰ ὑπάρξει καλύτερος τόπος γιὰ τὴ συνάντησιν τοῦ κλασικοῦ καὶ μεσαιωνικοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Μυστρά, ποῦ ἦταν κτισμένος πάνω στὰ εἰρηπία τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Σ' αὐτὴν τὴν μεσαιωνικὴν πόλιν, ὅπου οἱ κλασικὲς γνώσεις διατηρήθηκαν καὶ διδάχθηκαν μὲ τόση ἀγάπην. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνάντησιν προήλθε, ἴσως, θὰ μᾶς πεῖ ὁ Ράνσιμαν, ἡ Νέα Μάθησις τῆς Ἀναγέννησις καὶ σ' αὐτὸ συνέβαλαν τὰ μέγιστα οἱ φιλόσοφοι τοῦ Μυστρά.

Ἡ ἐγκαταλελειμμένη στὴν ἐποχὴ μας παλαιὰ πόλις τοῦ Μυστρά, διατηρεῖ ὅλη τὴν ὁμορφίαν καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς μὲ τὴ μονὴ τῆς Παντάνασσας, τὶς αἰώνιες παραδόσεις τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως, μὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ τελευταίου Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα, Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Καὶ ἡ φαντασία ἐπιλέγει ἡρωϊκοὺς πολεμιστὰς, ἢ καλλιτέχνες, μεγάλας ἀρχόντισσας, πολυμαθεῖς φιλόσοφους, Δεσπότες ποῦ κουβεντιάξουν μὲ τοὺς ἀρχιτεκτονεὺς τοὺς καὶ καλλιτέχνες τοὺς γιὰ τὸ πῶς θὰ αὐξήσουν τὰ λαμπρὰ ἔργα τῆς πόλης, εἴτε γιὰ τὸν φιλόσοφον Πλάτωνα ποῦ μιλάει στοὺς μαθητὰς του, εἴτε γιὰ τὴν ἀρχόντισσα Κλεόπαν κι ἀργότερα γιὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς πασάδες ποῦ κυβερνοῦσαν τὸν Μυστρά στὶς θέσεις τῶν πριγκίπων.

Οἱ βιβλιογραφικὲς σημεῖωσις τοῦ Ράνσιμαν περιλαμβάνουν πρωτογενεῖς καὶ δευτερογενεῖς πηγὰς καὶ ὅλες τὶς σχετικὰς μὲ τὸ θέμα μελέτες, ὁδηγοῦν τὸν μελετητὴ καὶ τὸν ἀναγνώστη στὰ ἄδύτα τῆς ἱστορίας καὶ τὸν προκαλοῦν σὲ περαιτέρω ἐρευνὰς καὶ ἀναζητήσεις.

Λαμπρότερη ἐκδίπλωσις τῆς ἱστορίας τοῦ Μυστρά, τῆς βυζαντινῆς πρωτεύουσας τοῦ Μοριά, ἢ διαφορετικὰ τῆς Πελοποννήσου δὲν θὰ μποροῦσε νὰ δοθεῖ ἀπὸ αὐτὴν τοῦ μεγάλου Βυζαντινολόγου -

Μεσαιωνολόγου, Σέρ Στήβεν Ράνσιμαν. Σπουδαίο επίσης τὸ δίτομο ἔργο τοῦ Runciman, μὲ τίτλο «Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐν αἰχμαλωσίᾳ». Τὰ περιεχόμενα τοῦ δίτομου αὐτοῦ ἔργου εἶναι ἀποκαλυπτικά καὶ ἐνδιαφέροντα, βασίζονται σὲ διαλέξεις ποὺ ἔδωσε ὁ συγγραφέας τους στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, μὲ θέμα: «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ 1251 ὡς τὸ 1821». Ὅπως ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν ἐκδότη τοῦ ἔργου «Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐν αἰχμαλωσίᾳ», εἶναι γραμμένη μὲ λογιότητα καὶ συμπάθεια πρὸς τὰ δεινὰ της.

Ὁ Ράνσιμαν μᾶς ἐκδιπλώνει τὴν ἱστορία τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὶν καὶ μετὰ τὸ 1453. Θεματικὸ κέντρο τῆς μελέτης τοῦ αὐτῆς εἶναι, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος, τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπέζησε γαλουχούμενος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔπαψαν ποτὲ νὰ ἐλπίζουν καὶ νὰ κάνουν σχέδια γιὰ τὴν ἡμέρα ποὺ θ' ἀνακτοῦσαν τὴν ἐλευθερία τους.

Γιὰ τὸ δίτομο αὐτὸ ἔργο τοῦ Steven Runciman, ἀκούστηκαν τὰ πλέον διθυραμβικὰ σχόλια. Ὁ Ἄγγλος ἐκδότης τοῦ ἔργου αὐτοῦ σημειώνει, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Τὸ διεθνὲς ἐπιστημονικὸ κοινὸ καὶ τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ συγκινήθηκε περισσότερο ἀνακαλύπτοντας τὴ βαθιὰ λύπη τοῦ συγγραφέα γιὰ τὴν ἄλωση, καὶ τὸν σεβασμὸ του πρὸς τὸ Πάνσεπτο Πατριαρχεῖο. Ἐκεῖνο ποὺ συγκινεῖ καὶ ἐκπλήσσει τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστη εἶναι ἡ ἐμβάθυνση τοῦ συγγραφέα στὴν πνευματικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας μας, γιατί μόνο ἐπὶ σειρά γενεῶν γαλουχημένοι μέσα στὴν κοινωνία ὀρθοδόξων, πιστοί, εἶναι δυνατόν νὰ τὴν κατανοήσουν, ὅπως τὴν κατανόησε ὁ Στήβεν Ράνσιμαν.

Ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία πάνω ὅπ' ὄλες τίς ἄλλες, ἐξετάζει τίς σχέσεις τοῦ χρόνου μὲ τὴν αἰωνιότητα. Εἶναι μία γέφυρα μεταξὺ τοῦ προσωρινοῦ καὶ τοῦ αἰώνιου».

Εἶναι βαρυσήμαντα ὅσα σημειώνει ὁ Στήβεν Ράνσιμαν, ἐπιλογικά: «Τὸ μεγάλο ἐπίτευγμα τοῦ Πατριαρχείου ὑπῆρξε ὅτι, παρ' ὅλη τὴν ταπείνωση, τὴ φτώχεια καὶ τὴν περιφρόνηση, ἡ Ἐκκλησία ἀνθεξε καὶ διατηρεῖται ὡς μία μεγάλη πνευματικὴ δύναμη. Ἡ δάδα εἶχε σκοπιστεῖ καὶ χάσει τὸ φῶς της, ὅπως παρατήρησε ὁ Ἄγγλος Πῆτερ Χέυλιν, ποὺ ἀντιπαθοῦσε τοὺς Ἕλληνες, στὶς ἀρχὲς τοῦ 12' αἰώνα, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν τὴν ἄφησε. Τὸ φῶς ἐξακολουθεῖ νὰ καίει καὶ καίει λαμπρότερα «καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Τὸ βιβλίο τοῦ Ράνσιμαν, «Ἡ τελευταία Βυζαντινὴ Ἀναγέννηση» περιέχει διαλέξεις ποὺ ἔδωσε ὁ συγγραφέας στὸ Πανεπιστήμιο Queen, στὸ Μπέλφαστ, τὸ 1968. Στὸ βιβλίο του αὐτὸ συνοψίζεται μία ἀναφορὰ στὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ ὑπῆρξεν τὸ τέλος μίας μακραίωνης λαμπρῆς ἱστορίας καὶ τὸ τέλος ἐνὸς μεγάλου πολιτισμοῦ ποὺ ἔλαμψε καὶ ἐπέδρασε σ' ὀλόκληρη τὴν Οἰκουμένη. Κι ἐνῶ τὰ μεγάλα ἔργα τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ πολιτισμοῦ κατέρρευσαν καὶ ἐρειπώθηκαν, ψηφιδωτὰ διαλύθηκαν, ἀπαλείφθηκαν τοιχογραφίες καὶ μνημεῖς μίας ἀντίληψης γιὰ τὸν κόσμον ποὺ δὲν μποροῦσε πιά νὰ διατηρηθεῖ, στὴ διάρκεια τῶν τελευταίων αὐτῶν

αίωνων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, παρὰ τὴν πολιτικὴ παρακμὴ ὁ πνευματικὸς πυρσὸς ἔφεγγε μὲ αἴγλη. Κι ὅμως, κατ' αὐτὴν τὴν ζοφερὴ περίοδο παρατηρεῖται καταπληκτικὴ πνευματικὴ ἀναγέννηση, γνήσια καὶ γεμάτη ζωὴ καὶ εἶναι ἄξια τοῦ θαυμασμοῦ μας. Παρόλο ποὺ οἱ λόγιοι τῆς Δύσης, λέγει ὁ Ράνσιμαν, ὑποστηρίζουν μερικὲς φορές πῶς ἡ συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς Ἱστορίας εἶχε διακοπῆ στὴ διάρκεια τῆς βυζαντινῆς περιόδου, ξεχνοῦν, ἴσως, πῶς οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ Πατέρες ἦταν ἄνθρωποι βαθιὰ ριζωμένοι στὴν κλασικὴ σκέψη καὶ τὸ ἐπίτευγμά τους ἦταν ἡ ἑρμηνεία τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας μὲ ὄρους τῆς παλαιότερης ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Ἐπιπλέον, οἱ Βυζαντινοὶ θεωροῦσαν τὸν ἑαυτὸ τοῦς κληρονόμο τοῦ κλασικοῦ ἑλληνικοῦ παρελθόντος. Σ' αὐτὸ στήριζαν τὴν ἐκπαίδευσή τους καὶ μάθαιναν νὰ «ἑλληνίζου» τὴ γλώσσα τους. Τὸ ἀγαπητό τους ἀνάγνωσμα ἦταν ἡ Ἁγία Γραφή, οἱ βίοι τῶν Ἁγίων καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ὁμήρου. Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς βυζαντινῆς Ἱστορίας, οἱ Βυζαντινοὶ ἀνανέωναν τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς. Καὶ καμμία ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀναβιώσεις δὲν εἶναι τόσο ἐκπληκτικὴ, ὅσο ἡ «Τελευταία Βυζαντινὴ Ἀναγέννηση». Τὴν ὥρα ποὺ ἡ αὐτοκρατορία φθειρόταν πολιτικὰ καὶ ὄδευε πρὸς τὴν ἐξαφάνισή της, πληθύνθηκαν οἱ λόγιοι ποὺ ἦταν ἀφιερωμένοι στὴν ἑρμηνεία καὶ ἀνανέωση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σκέψης καὶ στὴ διαφύλαξη τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης. Ἀκόμη καὶ ἡ λέξη «Ἑλληνας» ἀνέκτησε τὸ ἀρχαῖο της νόημα καὶ ὑπῆρξε εὐτύχημα γιὰ τὸν πολιτισμὸ ὅλης τῆς Εὐρώπης, αὐτὴ ἡ τελευταία Βυζαντινὴ ἀναγέννηση, διότι ἐμφανίσθηκε σὲ μία στιγμή τῆς ἱστορίας ποὺ οἱ Δυτικοὶ λόγιοι ἦταν προετοιμασμένοι νὰ ἀνακαλύψουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὸ μορφωτικὸ κόσμο ποὺ κρατοῦσαν ζωντανὸ οἱ λόγιοι τοῦ Βυζαντίου.

Τὴν περίοδο πολιτικῆς παρακμῆς τοῦ Βυζαντίου μετὰ ἀπὸ τὴν Τέταρτη Σταυροφορία καὶ τὰ ἐρείπια ποὺ ἄφησαν οἱ βάνδαλοι στὸ πέρασμά τους, οἱ αὐτοκράτορες κρατοῦν μόνο τὰ σύμβολα ποὺ τοὺς ἤρμοζε νὰ ἔχουν, προσπαθώντας νὰ σταθοῦν μέσα στὰ ἐρείπια. «Μέσα ἀπὸ τὴν ἀνείπωτη αὐτὴ καταστροφὴ προβάλλει ἡ τελευταία Βυζαντινὴ Ἀναγέννηση καὶ μέσα ἀπὸ τὰ χαλάσματα ἀναβιώνει τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα στὴν τέχνη, στὰ γράμματα, στὶς ἐπιστῆμες. Ποτὲ ἄλλοτε στὴ μακρόχρονη ἱστορία του τὸ Βυζάντιο δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει λαμπρότερα παραδείγματα ἀναγέννησης ποὺ ἐμφανίζονται σὲ μία χούφτα γῆ στὸ Μυστρά, ἢ ἱστοροῦνται στὶς νωπογραφίες καὶ τὰ ψηφιδωτὰ τῆς Μονῆς τῆς Χώρας τῶν Ζώντων».

Εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ λόγια τοῦ μεταφραστῆ τοῦ βιβλίου «Ἡ τελευταία Βυζαντινὴ Ἀναγέννηση»: «Αὐτὸς εἶναι ὁ χῶρος τῆς ἔρευνας τοῦ Steven Runciman καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἀναζήτησή του στὶς πηγὲς διαγράφεται ὀλοζώντανη μία περίοδος ποὺ δὲν πορεύεται ἐσχατολογικὰ στὴν καταστροφὴ τῆς ἀλλὰ στὴν πνευματικὴ τῆς ἀναβίωση». Μπορεῖ νὰ νομίζουμε ὅτι μὲ τὴν παρακμὴ τοῦ Βυζαντίου ἔχουμε ἓνα τέλος, ἴσως ὅμως αὐτὸ τὸ τέλος νὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σύγχρονης Ἱστορίας μας μὲ τὴ μεγαλύτερη λάμψη στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Βυζαντίου στοὺς τελευταίους

του δύο θλιβερούς αιώνες. Στη σφαίρα της τέχνης, στο χώρο της φιλοσοφίας, στο χώρο της βυζαντινής λογιοσύνης, της μυστικής παράδοσης της Ανατολικής Εκκλησίας για το λαμπρότερο έρμηνευτή της, τον Γρηγόριο Παλαμά.

Οι σταυροφορίες βρίσκονται στο επίκεντρό της Μεσαιωνικής Ιστορίας και θεωρούνται ή συγκλονιστικότερη και κατ' έξοχήν ρομαντική χριστιανική περιπέτεια ή η τελευταία από τις βαρβαρικές επιδρομές. Οι σταυροφορίες όπως έκδιπλώνονται στο τρίτομο έργο του Runciman έγιναν, όπως μάς λέγει ο Ράνσιμαν, με την εύλογία της Καθολικής Εκκλησίας και συνδέονται άρρηκτα με την πορεία και την τύχη της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Κατά τον συγγραφέα, η απόφαση των Δυτικών να έποικήσουν τις χώρες του Βυζαντίου ήταν καταστροφική για τα συμφέροντα των άποικιών που εγκαθίδρυσαν οι Σταυροφόροι στην έγγυς και Μέση Ανατολή, αλλά περισσότερο καταστροφική για τον εύρωπαϊκό πολιτισμό. «Η Κωνσταντινούπολη εξακολουθεί να είναι το κέντρο του πολιτισμένου Χριστιανικού κόσμου». Στις σελίδες του Βιλλαρδουίνου βλέπουμε την έντύπωση που η Κωνσταντινούπολη προκάλεσε στους ιππότες, οι οποίοι είχαν έλθει από τη Γαλλία και Ίταλία για να την κατακτήσουν. Δεν μπορούσαν να πιστέψουν ότι ήταν δυνατόν να υπάρχει στον κόσμο μία τόσο υπέροχη πόλη, όπως η Κωνσταντινούπολη που, ήταν η «βασιλίσ των πόλεων». Οι περισσότεροι από τους βάρβαρους επιδρομείς, παρατηρεί ο Runciman, όπως οι άνδρες της τέταρτης Σταυροφορίας, δεν είχαν πρόθεση να καταστρέψουν αυτά που βρήκαν, αλλά να τα μοιραστούν και να κυριαρχήσουν επ' αυτών. Η άπληστία όμως και η άδεξιότητά τους, τους έσπρωξαν σε μία άνεπανόρθωτη καταστροφή.

Οι Ίταλοι απέσπασαν μεγάλα όφελή από τους βάρβαρους επιδρομείς, παρατηρεί ο Runciman, ενώ οι Φράγκοι δεν ήταν σε θέση να κατανοήσουν τη μακρόχρονη έλληνική πολιτιστική παράδοση κι όταν η παρακμή του Βυζαντίου σήμανε διασπορά των σοφών του κυρίως καταφυγή τους στην Ίταλία, εξαπλώθηκε εκεί ο άνθρωπισμός, ως αποτέλεσμα της τέταρτης Σταυροφορίας. Και βεβαίως, η Ίταλική Αναγέννηση ξύπνησε, όπως έλέχθη, την υπερηφάνεια της ανθρωπότητας, θα ήταν όμως καλύτερα να είχε έπιτευχθεί χωρίς την καταστροφή του χριστιανισμού της Ανατολής.

Ο Ράνσιμαν κατανόησε τη σημασία των Σταυροφοριών ως ένα διεθνές κίνημα που κατέληξε στην καταστροφή του σπουδαιότερου μεσαιωνικού πολιτισμού, των Χριστιανών της Ανατολής, οι οποίοι, όπως λέγει, ήταν τα κύρια θύματα. Ο Runciman καταδίκασε το κίνημα αυτό ως πράξη μισαλλοδοξίας, εν όνόματι του Θεού, που συνιστά άμαρτία κατά του Αγίου Πνεύματος».

Όπως ανεγράφη ως νεκρολογία για τον Runciman στους «Times» του Λονδίνου, βρίσκεται στα λόγια αυτά με τα όποια καταλήγει η Ιστορία των Σταυροφοριών ένα είδος «αυτοτιμωρίας και αυτομαστιγώματος της Δύσης».

(συνεχίζεται)

Έπετειακοί σελιδοδείκται Γ. Μ. Χίου
(Μορφαί Ήρώων)

Έπετειακοί σελιδοδείκται Γ. Μ. Χίου
(Ιστορικά Γεγονότα)

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

ΠΑΡΗΧΟΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
POST PAID
Την Κυριακή 0000
Αρ. 000
ΕΛΛΑΣ - ΕΛΙΑΣ

B

ΕΛΤΑ

Hellenic Post

(ISSN:2529-1254)